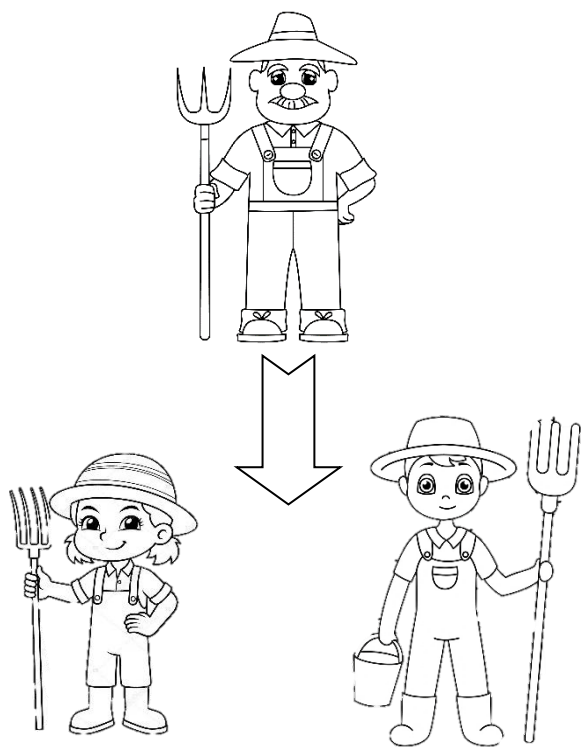

Generationsskifte i Dansk Landbrug

Med Selskabsretsligt Udgangspunkt

Kandidatspeciale udarbejdet af:
Johanne Friis Visby - 20183006

Aalborg University Business School
Cand.Merc.Aud studiet
5. semester

Afleveret den: 3. januar 2024

Antal anslag: 143.618 (59,84 sider)

Vejleder:
Gitte Søgaard

Abstract

The motivation for this thesis arises from the current situation in Danish agriculture, where the average age of farmers is significantly higher than the general workforce average. Consequently, the industry faces a substantial number of generational successions in the next 10 years. Simultaneously, there is a trend toward fewer but larger farms, making it challenging for the younger generation of farmers to take over, especially due to tied funds. According to experts, operating farms through limited liability companies is considered the way forward, making it relevant to investigate how a generational succession can be structured based on the rules of the Danish Companies Act, exploring various scenarios for the generational succession.

In the choice between a sole proprietorship and a limited liability company, there are various advantages and disadvantages that should be considered before a generational change. The benefits of achieving limited liability through a limited liability company outweigh the drawback of a higher degree of regulation.

By conducting the generational succession within a limited liability company, it is possible to utilize the restructuring and transfer options provided by the Danish Companies Act in the form of mergers and divisions. Division makes it possible to divide the business so that the next generation can take over the desired production activity in their own operating company, allowing for risk diversification, even with the risk of making each production activity more vulnerable. A merger can be utilized as a method of transfer, where there is no actual sale, thereby not requiring additional capital for the younger generation. However, this structure, involving an initial division into an operating company and a property company, followed by their subsequent merger, inherently extends the time horizon of the generational succession. Nonetheless, it may constitute the corporate legal setup that facilitates the initiation and completion of the generational succession. This approach helps reduce the financing requirements during the initial transfer to the younger generation, which is advantageous.

However, carrying out a divisions and mergers requires compliance with certain formal legal requirements under Companies Act. Nevertheless, the law incorporates some alleviating provisions that simplify the procedure and makes the generational succession less resource-intensive.

The regulations outlined in the Companies Act can also simplify the ultimate transfer of ownership by enabling funding from the operational company through a reduction in capital. Nevertheless, this necessitates, among other considerations, an evaluation of the financial status of the company and a willingness to assume the risk of prompting creditors to declare their claims.

The optimal structure for each individual generational succession depends on various factors, making it vary from one generational succession to another.

Indholdsfortegnelse

Abstract	1
1. Indledning	1
1.1 Problemformulering	2
1.2 Afgrænsning og emnevalg	3
1.2.1 Opstilling af case landbrug.....	4
1.3 Metode	5
1.3.1 Specialets struktur	6
1.3.2 Lovforkortelser	7
2. Det branche specifikke retsgrundlag - Landbrugsloven	8
2.1 Det tidligere krav om bestemmende indflydelse	8
2.2 Krav om bopælspligt	9
2.3 Frasalg/opdeling af landbrugsejendomme	10
2.4 Sammenlægning og forpagtning af landbrugsejendomme.....	11
3. Overvejelser om generationsskiftemodeller.....	13
3.1 Generelle overvejelser forud for generationsskiftet	13
3.2 Videre drift i personligt eller selskabs regi	13
3.3 Holdingstruktur	17
3.4 Overdragelsesmetoder	19
4. Mulige scenarier for generationsskiftet af Slægtsgården	20
4.1 Første scenarie for generationsskiftet	20
4.1.1 Trin 1: Opstarte af generationsskifte	20
4.1.2 Trin 2: gennemførelsen af generationsskiftet.....	22
4.2 Andet scenarie for generationsskiftet	23
4.2.1 Trin 1: Omdannelse og stiftelse	23
4.2.2 Trin 2: Etablerings af holdingstruktur	24
4.2.3 Trin 3: Omstrukturering	25
4.2.4 Trin 4: Overdragelse af ejerskab	27
4.2.5 Trin 5: Fuldt ejerskifte	29
4.3 Tredje scenarie for generationsskiftet.....	30

4.3.1 Trin 1 og 2: Omdannelse, stiftelse og etablering af holdingstruktur	30
4.3.2 Trin 3: Omstrukturering	31
4.3.3 Trin 4: Igangsættelse af ejerskifte	34
4.3.4 Trin 5: Videre overdragelse og fuldførelse af generationsskiftet.....	36
5. Selskabsretlige problemstillinger ved generationsskiftet af Slægtsgården	39
5.1 Omdannelse af personligt ejet virksomhed til selskab og stiftelse af holdingselskaber	39
5.1.1 Stiftelse af et kapitalselskab	39
5.1.2 Apportindskud	42
5.1.3 Registrering	44
5.1.4 Debitorskifte ved stiftelse af selskab	45
5.2 Fusion og Spaltning af selskaber i generationsskiftet af Slægtsgården.....	46
5.2.1 Selskabsretlig definition og lovgrundlag af spaltninger	46
5.2.1.1 Spaltning af Slægtsgården A/S og overholdelse af LBL.....	47
5.2.2 Selskabsretlig definition og lovgrundlag for fusioner	49
5.2.2.1 Fusioner i generationsskiftet af slægtsgården og overholdelse af LBL	49
5.2.3 Fusions- og spaltningsskemaets dokumenter	50
5.2.4 Universalsuccession og kreditorernes beskyttelse	56
5.2.5 Beslutningen om at gennemføre fusionen/spaltningen og retsvirkningen heraf	58
5.3 Selskabsretlig mulighed for at opnå det endelige ejerskifte ved kapitalnedsættelse	60
6. Valg af scenarie og model for generationsskiftet.....	64
7. Konklusion.....	67
8. Litteraturliste.....	69
8.1 Bibliografi.....	69
8.2 Love, bekendtgørelser, cirkulære og vejledninger	70
8.2.1 Gældende	70
8.2.2 Historiske	71

1. Indledning

Dansk landbrug har inden for de seneste 10 år gennemgået betydelige forandringer, med hensyn til antallet af fuldtidsbeskæftiget selvstændige landmænd, tilkomsten af nye selvstændige landmænd, bedriftenes størrelse, og ejerkonstruktionen, og vil inden for de næste 10 år formentligt gennemgå en endnu større udvikling. Gennemsnitsalderen for selvstændige danske landmænd er steget markant fra 49,2 år i 2010 til 53,6 år i 2020. Dette udgør både en betydelig stigning og placere landmændenes gennemsnitsalder over den generelle arbejdsstyrkes, der i 2020 havde en gennemsnitsalder på 42,8 år. (Pedersen, Arendt, Slothuus, & Møller, 2022, s. 1). Ifølge Seges Innovation¹ forventes det, at omkring 10.000 landbrug skal skifte hænder og gennemgå et generationsskifte inden 2030 (Lund-Larsen, 2021).

I løbet af de sidste 10 år har antallet af landbrugsbedrifter i Danmark været nedadgående, men på trods af dette fald, er antallet af lønmodtagere i landbruget steget betydeligt. Dette fænomen skyldes især, at andelen af bedrifter med mere end 10 ansatte i dansk landbrug er mere end fordoblet. Nedgangen i antallet af landbrugsbedrifter i Danmark kan tilskrives flere faktorer, herunder udfordrende markedsvilkår, stigende gennemsnitsalder for danske landmænd, samt strukturudviklingen i dansk landbrug. Strukturudviklingen indebærer, at flere mindre landbrug bliver solgt og sammenlægges med andre mindre og større bedrifter. Strukturudviklingen bidrager til en stigning i gennemsnitsalderen, idet de større bedrifter skaber større kapitalkrav, hvilket gør det vanskeligere for unge landmænd at etablere sig selvstændigt. Dette vanskeliggør samtidigt ældre landmænds proces med at afhænde deres bedrifter, hvilket igen medvirker til en højere gennemsnitsalder inden for branchen. (Pedersen, Arendt, Slothuus, & Møller, 2022, s. 2, 5)

Traditionelt set har dansk landbrug primært været drevet som personligt ejede virksomheder, og langt størstedelen er det fortsat, da hele 86% af danske fuldtidsbedrifter i 2020 var enten enkeltmandsvirksomheder eller interessentskabet. Hvorved kun 14 % af fuldtidsbedrifterne blev drevet i selskabsform. Brugen af selskabsstrukturen har dog undergået en stabil stigning i løbet af de seneste ti år, idet andelen i 2010 kun udgjorde 5%. (Pedersen, Arendt, Slothuus, & Møller, 2022,

¹ SEGES Innovation er en uafhængig, non-profit forsknings- og innovationsvirksomhed, der arbejder for en bæredygtig og konkurrencedygtig landbrugs- og fødevarerproduktion. (Seges, u.d.)

s. 2) En af grundene til stigningen kan blandet andet være ændringerne i Landbrugsloven, der både i 2010 og 2015 lempelse reglerne for at eje landbrugsejendomme i et selskab.

Udover en tradition for personligt ejede virksomheder har dansk landbrug også en langvarig tradition for familieejede virksomheder og generationsskifte indenfor familien. Ifølge en undersøgelse foretaget af Seges innovation forventer hele 88% af de adspurgte, at deres landbrug skal overdrages til et familiemedlem, hvilket er en langt større andel end i erhvervslivet generelt. (Lund-Larsen, 2021)

Den stigende udbredelse af selskabsformen som ejerstruktur inden for dansk landbrug afspejler også forventningerne fra eksperterne i de kommende år. De udfordrende markedsvilkår, større bedrifter og dermed større kapitalbehov gør det svært for den unge generations at overtage i de personligt ejede virksomheder. Af denne grund forudser eksperter, at fremtidens landbrug i Danmark i højere grad vil anvende selskabsstrukturer. Dette skyldes dels, at det er mindre krævede for en ung landmands at skulle erhverve en mindre andel fra begyndelsen og gradvist overtage en større andel over tid, dele ejerskabet med andre landmænd eller ved hjælp af eksterne investorer. (Agernæs, 2021)

1.1 Problemformulering

Men hvad er mulighederne så når en familie står over for at ville generationsskifte en større bedrift? Hvordan integreres familiens ønsker og interesser i generationsskiftet, således at man får skabt en plan, der tager hensyn til både familiemedlemmernes behov og virksomhedens fortsatte drift og succes? Hvordan kan valget af virksomhedsstruktur, såsom at skifte fra personligt regi til kapitalselskab, påvirke generationsskiftet i form af strengere regulering?

Udviklingen i dansk landbrug, hvor bedrifterne og dermed kapitalkravet bliver større, og udviklingen i valget af ejerstruktur samt ovenstående overvejelser forud fra et generationsskifte leder frem til følgende problemformulering:

"Hvordan kan et generationsskifte i et familieejet landbrug struktureres i overensstemmelse med selskabslovens regelsæt?"

På baggrund af ovenstående problemformulering, vil følgende underspørgsmål blive besvaret i specialet:

- *Hvilke generelle overvejelser skal man gøre sig i forhold til valget af virksomhedsstruktur i et generationsskifte.*
- *Hvilke generationsmodeller er relevante for et familieejet landbrug*
- *Hvordan påvirker de formelle krav i selskabsloven effektiviteten af generationsskiftet?*

1.2 Afgrænsning og emnevalg

Baseret på specialets formål, som er beskrevet i problemformuleringen ovenfor, vil der blive foretaget afgrænsninger af emnevalget baseret på relevans og væsentlighed i forhold til problemformuleringen.

Generationsskifte udgør et komplekst emne, der involverer flere forskellige retsområder og lovgivninger. I dette speciale vil der som udgangspunkt være en afgrænsning fra finansielle og skattemæssige spørgsmål, samt problemstillinger omkring værdiansættelse. Disse områder vil kun blive berørt i en begrænset omgang, når det er relevant, da specialet primært fokusere på selskabsretslige aspekter. Det vil dog blive analyseret, hvorledes det er muligt at lade driftsselskabet finansiere det endelige ejerskifte ud fra selskabslovgivningen ved hjælp af kapitalnedsættelse. Der er i selskabsloven også andre muligheder for dette, men da kapitalnedsættelser er den metode der benyttes mest i praksis, og grundet opgaves omfang, afgrænses der her fra at analysere de andre muligheder.

Da specialet tager udgangspunkt i dansk landbrug, og da disse sjældent deltager i grænseoverskridende konstruktioner, vil der være en afgrænsning i forhold til reglerne for grænseoverskridende omstruktureringer i selskabsloven ved analysen af omstrukturings- og overdragelsesmulighederne.

Specialet vil fokusere på de relevante regelsæt for aktie- og anpartsselskaber og dermed afgrænse sig fra reglerne for andre selskabsformer såsom partnerskaber, kommanditselskaber, fonde og foreninger. Selvom interessentskaber ikke reguleres af selskabslovgivningen som udgangspunkt, vil

denne virksomhedsform dog blive inddraget, i et mindre omfang, i de mulige scenarier for generationsskiftet, da det stadig er en gængs anvendt ejerstruktur inden for dansk landbrug.

De selskabsretlige regler for fusion og spaltning vil blive beskrevet i specialet, men da casen og de mulige scenarier for generationsskiftet baserer sig på vandrette spaltnings- og fusionsmodeller, vil der kun blive givet en begrænset beskrivelse af lodrette fusioner og spaltning. Der vil derfor være en afgrænsning fra at beskrive de selskabsretlige regler og konsekvenser for lodrette fusioner og spaltninger.

1.2.1 Opstilling af case landbrug

For at undersøge, hvordan det er muligt at strukturere et generationsskifte for et familieejet landbrug, vil dette afsnit introducere en case, der anvendes som grundlag for analysen af, hvordan generationsskiftet selskabsretligt kan struktureres.

Case landbruget kaldes Slægtsgården. På nuværende tidspunkt ejers og drives Slægtsgården af Senior, der driver landbruget som en personligt ejet virksomhed. Slægtsgården omfatter flere forskellige produktionsgrene:

1. produktionsgren: Landbrug med dyrehold, herunder bygninger anvendt i driften og et mindre areal jord.
2. produktionsgren: Større naboejendom med store jordarealer hvorpå der dyrkes kartofler.
3. produktionsgren: En mindre naboejendom, hvor jord og bygninger er udlejet.

Senior har et ønske om gennemfører et generationsskifte med sin datter og søn. Familiens ønske er, Datter skal overtage ejendommen med dyrehold, mens Søn, der allerede driver en mindre bedrift med kontraktbaseret kartoffeldyrkning som bibeskæftigelse, skal overtage kartoffelavl. I første omgang ønsker Senior at beholde den mindre ejendom. På trods af ønsket om at overdrage til børnene, har Senior svært ved at skulle give slip på det strategiske arbejde med at videreudvikle bedriften.

1.3 Metode

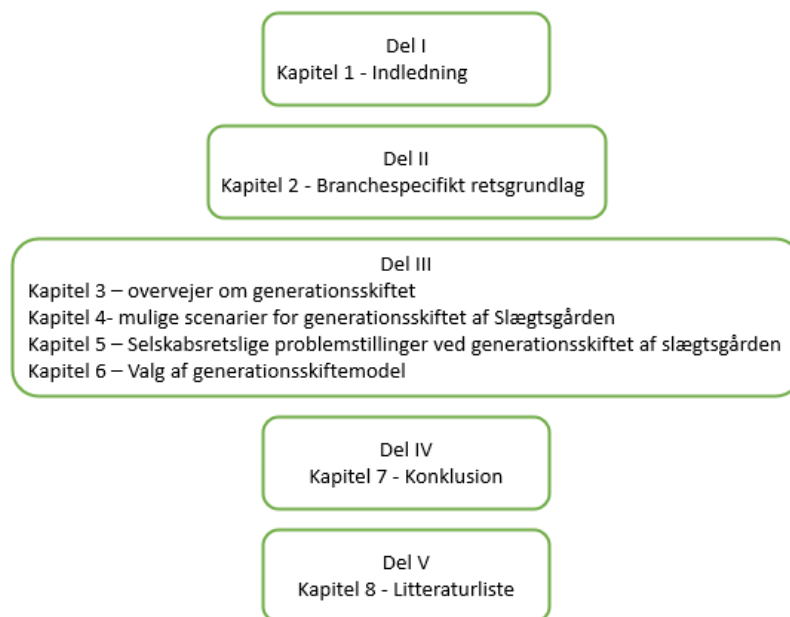
Formålet med dette speciale er udarbejde en teoretisk gennemgang og analyse af, hvordan et generationsskifte inden for landbruget kan struktureres i overensstemmelse med familiens ønsker og forhold, med udgangspunkt i den danske selskabsretslige lovgivning.

Specialet benytter sekundær data, hvor den bearbejdede data omfatter lovsamlinger, vejledninger, fagbøger og artikler. Lovene udgør primære retskilder, der anvendes som overblikskabende elementer vedrørende gældende ret. Vejledningerne og faglitteratur betragtes som sekundære retskilder, der bruges til forståelse og fortolkning af lovgivningen (Hansen C. M., 2018, s. 221-222). Ved faglitteraturen og de anvendte artikler er det essentielt at være opmærksom på forfatterens subjektivitet, og derfor være kildekritisk.

Specialet er udarbejdet ud fra juridisk metode, da omdrejningspunktet er retsgrundlaget i den danske selskabsretslige lovgivning. Herunder er der anvendt den retsdogmatiske metode, hvor redegørelsen og analysen tager udgangspunkt i gældende ret og den aktuelle retsstilling. Specialet er således ikke præget af udvikling af ny lovgivning, men snare en systematisk gennemgang og fortolkning af eksisterende regler. (Hansen & Werlauff, 2016, s. 247). Ordlyden danner udgangspunkt som fortolkningsredskab af lovene, hvorfor det er vigtigt med en almen sproglig forståelse af de enkelte bestemmelser, men også at forstå dem i kontekst til de resterende bestemmelser. Enkelte steder er der tale om en indskrænkende fortolkning, hvor bestemmelserne antages modsætningsvist. (Hansen & Werlauff, 2016, s. 171,180)

1.3.1 Specialets struktur

Dette speciale er opbygget omkring fem overordnet dele, som illustreret her:

Figur 1- Illustration af specialets overordnet struktur - egen tilvirkning.

Del I omfatter den indledende sektion med elementer som indledning, problemformulering, afgrænsning, emnevalg og metode. Del II fokuserer på en detaljeret beskrivelse af det branchespecifikke retsgrundlag i landbrugsloven.

Del III udgør den analytiske sektion, hvor kapitel tre udforsker grundlæggende overvejelser, der bør tages i betragtning under planlægningsfasen af et generationsskifte. Herefter præsenteres og analyseres struktureringen af generationsskiftet for Slægtsgården i tre mulige scenarier i kapitel fire. Kapitel fem analyserer forskellige selskabsretlige problemstillinger, der opstår i forbindelse med de forskellige scenarier for generationsskiftet af Slægtsgården, og hvordan de enkelte omstruktureringer og overdragelser overholder landbrugslovens bestemmelser. Afslutningsvis i kapitel seks diskuteres overvejelserne om, hvilke scenarier der er mest relevante for generationsskiftet af Slægtsgården.

Del IV markerer afslutningen på specialet og inkluderer en konklusion. Del V indeholder en litteraturliste over de anvendte bøger, artikler, love, osv.

1.3.2 Lovforkortelser

I Specialet er følgende forkortelser anvendt:

ABL	Aktieavancebeskatningsloven
FUSL	Fusionsskatteloven
LBL	Landbrugsloven
LEV	Loven om erhvervsdrivende virksomheder
SEL	Selskabsloven
SSL	Selskabsskatteloven
ÅRL	Årsregnskabsloven

2. Det branche specifikke retsgrundlag - Landbrugsloven

Dansk Landbrug som erhverv er udover den almindelige selskabsretlige ramme også underlagt en række særregler i Landbrugsloven (LBL). Disse regler fastlægger, hvordan et landbrug må erhverves og efterfølgende drives. Først i 1989², blev det muligt at drive et landbrug i selskabsform. Dog var denne mulighed begrænset til visse selskabsformer, og underlagt en række skærpende betingelser.

Betingelserne er sidenhen, seneste i både 2010 og 2015, blevet lempet, hvilket blandt andet har udvidet kredsen af selskaber mv. med mulighed for at erhverve en landbrugsejendom. De specifikke regler i LBL' uddybes nærmere i henholdsvis et landbrugscirkulære³, en landbrugsregelbekendtgørelse⁴ og en landbrugsvejledning⁵.

Muligheden for at erhverv og drive landbrug i personligt regi fremgår af LBL's §§ 12-16, mens landbrug i selskabsform reguleres af §§ 20-25. De specifikke betingelser, herunder de særlige krav, angives i §8.

Særreglerne har historisk og til dels stadigvæk fastsat forskellige krav, herunder landbrugspligt, krav om bestemmende indflydelse, bopælspligt, krav om egen drift samt krav om passende beboelsesbygning. I det følgende vil de særlige krav ved erhvervelse af landbrugsejendom, som er særligt relevante for casen i dette speciale, blive gennemgået.

2.1 Det tidligere krav om bestemmende indflydelse

I 1989, med indførelsen af den daværende §20, blev det tilladt at erhverve og drive landbrugsejendomme i selskabsform, dog begrænset til aktie- og anpartsselskaber. Dette krævede, at flertallet af stemmerettighederne, og dermed den bestemmende indflydelse, tilhørte én person, som enten tidligere ejede ejendommen eller opfyldte betingelserne i den daværende §16 for personlig erhvervelse af ejendommen. Udover betingelserne, der vil blive gennemgået nedenfor, herunder bopælspligten, var der yderligere krav om statsborgerskab, landmandsuddannelse og at

² LBK nr. 504 af 17.07.1989 (historisk)

³ CIR nr. 54 af 19.03.1987 (gældende)

⁴ BEK nr. 561 af 06.05.2022 (gældende)

⁵ VEJ nr. 9702 af 23.06.2022 (gældende)

erhververen selv drev bedriften efterfølgende jf. §16 stk. 1.⁶ I 1994 blev der tilføjet en krav om, at 10% af selskabskapitalen skulle ejes af den førnævnte person med bestemmende indflydelse.⁷ Denne person, som skulle have den bestemmende indflydelse, blev betegnet som "landmanden i selskabet".

Med den nye Landbrugslov i 2010 blev kapitalkravet på minimum 10% for landmanden i selskabets ophævet. Nu var det alene nødvendigt at landmanden i selskabet skulle have bestemmende indflydelse, i overensstemmelse med definitionen i selskabsloven⁸, uden krav om kapitalandele. Ophævelses af kapitalkravet blev iværksat for at forbedre muligheder for ekstern kapitaltilførsel. Derudover blev kravene til landmanden i selskabet lempet. (Jensen, 2011).

I 2015 blev bestemmelserne vedrørende erhvervelse af landbrugsejendomme af selskaber yderligere lempet. Ændringen af LBL ophævede kravet i § 20 om, at én specifik person, nærmere bestemt landmanden i selskabet, skulle have bestemmende indflydelse. Dette medførte en afskaffelse af kravet om bestemmende indflydelse. Samtidigt udvidede man rammen i § 20 for, hvilke selskabsformer der nu kunne erhverve landbrugsejendomme uden behov for at søge om tilladelse⁹. Lempelsen havde ligesom i 2010 til formål at faciliterer bedre muligheder for ekstern kapitaltilførsel i landbrugssektoren. (Christensen, 2014)

2.2 Krav om bopælspligt

Siden 1989, da det blev muligt for selskaber at erhverve en landbrugsejendom, har kravet om opfyldelse af bopælspligten været gældende i henhold til LBL § 20. for personligt erhvervelse er dette krav ligeledes gældende i henhold til LBL §8. Varigheden af bopælspligten blev fastsat til otte år i 2004 og blev senere ændret til ti år i 2010, uanset handelstypen.¹⁰

⁶ LBL nr. 504 af 17.07.1989 (historisk)

⁷ LBL nr. 769 af 24/08/1994 (historisk)

⁸ Selskabslovens § 7 - hvor bestemmende indflydelse er lige med det at kunne tage økonomiske og driftsmæssige beslutninger, ud fra enten mere end 50% af stemmeragtighederne, gennem vedtægterne eller anden særlig aftale.

⁹ "Et aktieselskab, et anpartsselskab, et partnerselskab, et iværksætterselskab, et europæisk selskab (SE), en erhvervsdrivende fond, en alternativ investeringsfond eller et forsikringselskab kan erhverve..." (LBL §20)

¹⁰ LOV nr. 435 af 09.06.2004 og LBL nr. 616 af 01.06.2010 (historiske)

Bopælspligt indebærer, at en person skal have fast bopæl i landbrugsejendommens beboelsesbygning. Dette indebærer at personen skal bo og overnatte i ejendommens stuehus, medmindre særlige forhold gør sig gældende, og der kan gives dispensation jf. §8 stk. 1 og 4 samt §20 stk. 1 og 2. Dispensationen kan eksempelvis være aktuel ved renovering af beboelsesbygningen eller uddannelsesophold. (Landbrugsstyrelsen, 2022, s. 22-25)

Når ejendommen ejes af et selskab, opfyldes bopælspligten, når en fysisk person har fast bopæl på en af de ejede ejendomme. Dette indebærer, at et selskab som juridisk person, ikke selv kan opfylde bopælspligten. Bopælspligten er dog upersonlig, hvilket vil sige at det ikke nødvendigvis behøver være ejeren af selskabet selv, der har fast bopæl på ejendommen eller en af ejendommene. Det er ligeledes muligt, at en lejer opfylder bopælspligten. Når lejer skal opfylde bopælspligten, er det dog et krav, at lejer ligeledes er en fysisk person, at lejer har sin reelle faste bopæl i beboelsesbygningerne, og at beboelsesbygningerne kun udgøre ét lejemål. Et selskab kan dog ikke lade en lejer opfylde bopælspligten på flere ejendomme, medmindre der er samme ejerforhold mellem de to ejendomme, da medejerbegrebet i LBL §2 stk. 4 kun gælder for fysiske personers ejerskab. (Landbrugsstyrelsen, 2022, s. 22-23)

Ved erhvervelse af landbrugsejendom i fri handel jf. § 12 i personligt regi og § 20 for selskaber, skal bopælspligten som udgangspunkt være opfyldt senest seks måneder efter, at der er indgået en bindende aftale. Denne frist har været gældende siden 1994¹¹. Ved personlige erhvervelser i tilfælde af arv og familiehandler vil der dog være en forlænget frist på to år, jf. lovens §§ 14 og 15, hvis overdrageren eller dennes ægtefælle har ejet ejendommen i mindst otte år. (Landbrugsstyrelsen, 2022, s. 23)

2.3 Frasalg/opdeling af landbrugsejendomme

Ifølge LBL er det muligt at opdele og frasælge dele af en landbrugsejendom, både med og uden beboelsesbygninger, såfremt der udarbejdes en erklæring fra en praktiserende landinspektør, og denne deklaration tinglyses jf. LBL §10 stk. 1, 1. pkt. Hvis den fraskilte del med beboelsesbygningen er over to hektar(ha), vil det fortsat betragtes som en landbrugsejendom med landbrugspligt. Omvendt vil fraskilte ejendomme på under to ha ikke længere være underlagt landbrugspligt jf. LBL

¹¹ LBK nr. 769 af 24.08.1994 (historisk)

§10 stk. 1, 2. pkt. Ved fraskillelse af en del af landbrugsejendommen med egne beboelsesbygninger og minimum to ha, vil der nu påstå to selvstændige landbrugsejendomme jf. LBL § 30.

I tilfælde af at ejendommen opdeles, så den fraskilte del er uden bygninger, skal denne landbrugsejendom have en størrelse på mindst to ha i overensstemmelse med LBL §10, stk. 1, 3. pkt. Der gælder yderligere krav ifølge LBL §10, stk. 3, herunder at køberen af jorden allerede ejer en landbrugsejendom med beboelsesbygninger, at aftalen er indgået som en aftale om en bygningsløs ejendom alene, og at betingelserne for at erhverve jorden som en selvstændig landbrugsejendom er opfyldt. Endvidere skal der, som nævnt, tinglyses en deklaration. Ifølge vejledningen til landbrugsloven er det også en forudsætning, at der eksisterer ens ejerforhold mellem den allerede ejede landbrugsejendom og den nye landbrugsejendom uden bebyggelse (Landbrugsstyrelsen, 2022, s. 11).

Deklarationen skal i henhold til LBL §10, stk. 2, specificere, at opførelse af bygninger på ejendommen kun kan ske med særlig tilladelse, at ejendommen altid skal ejes sammen med en anden landbrugsejendom med beboelse, samt at den kun kan frasælges i forbindelse med sammenlægning med en anden landbrugsejendom eller som en bygningsløs landbrugsejendom, såfremt køberen er ejer af en bebygget landbrugsejendom.

2.4 Sammenlægning og forpagtning af landbrugsejendomme

Når en landbrugsejendom i form af et jordareal er blevet fraskilt en anden ejendom, er det muligt at sammenlægge ejendommen/jorden med en anden landbrugsejendom, hvis der udarbejdes en erklæring fra en praktiserende landinspektør jf. LBL § 29 stk. 1. Stk. 1 specificerer imidlertid visse betingelser, herunder at jorden skal befinde sig inden for en afstand af to km i fugleflugtslinje fra dyrkningsjorder, fem km fra vedvarende græsarealer og ti km fra fradragsarealer. Afstanden måles fra beboelsesbygningerne og fra ejendommens hovedlod, det største jordstykke, ved bygningsløse ejendomme. Ydermere kræves det, at bopælspligten er opfyldt inden for seks måneder.

Forpagtning af en landbrugsejendom kan forekomme både i sin helhed og delvist. Såvel fysiske personer som selskaber kan forpagte en ejendom i sin helhed, dog maksimalt i periode på 30 år ad gangen jf. LBL §27. Ligeledes er det muligt kun at forpagte eller leje dele af en landbrugsejendom,

også i højest 30 år ad gangen. Ved delvis forpagtning eller leje, indeholder LBL §28 stk. 1, visse betingelser for forpagtnings- eller lejeaftalen, herunder kravet om, at det eksempelvis skal dreje sig om en forpagtningsaftale vedr. jord, som indgår i en sammendrift med en anden landbrugsejendom (stk. 1 nr. 1), eller en aftale om leje af avlsbygninger alene, (stk. 1. nr. 4).

3. Overvejelser om generationsskiftemodeller

I dette kapitel analyseres, hvilke grundlæggende overvejelser man bør gøre sig forud for et generationsskifte, og hvilke overvejelser man bør gøre sig i forhold til de selskabsretslige regler.

3.1 Generelle overvejelser forud for generationsskiftet

Inden iværksættelsen af et generationsskifte er der adskillige faktorer, der er nødvendige at overveje. Hvis Senior i øjeblikket driver virksomheden som en personlig virksomhed, skal der træffes beslutninger om, hvorvidt den fremtidige struktur skal være et personselskab eller et kapitalselskab. Der bør også defineres en ønsket ejerstruktur for fremtiden. Hvordan forventes virksomhedens udvikling, og hvilken struktur er mest relevant i lyset af disse forventninger? Økonomiske forhold, både for virksomheden og for Senior (overdrager) samt Søn og Datter (erhververe), er også afgørende at vurdere. Der er mange forskellige aspekter, der spiller ind i forbindelse med et generationsskifte, og som nævnt er ikke to generationsskifte ens. Det essentielle er dog, at man ved generationsskiftet tager udgangspunkt i virksomhedens forhold. Et vellykket generationsskifte kræver, at overdragelsen ikke kun sker ud fra andre personlige tungtvejende hensyn, men i høj grad baserer sig på, at virksomheden kan fortsætte med at realisere sit fulde potentiale i forhold til driften.

3.2 Videre drift i personligt eller selskabs regi

Når senior, som i tilfældet med Slægtsgården, driver virksomheden personligt, og børnene ønsker at overtage, er der forskellige overvejelser, de bør gøre sig forud for generationsskiftet. Én af disse overvejelser er, om virksomheden skal fortsætte som personligt ejet, for eksempel som et interessentskab (I/S), eller om der skal etableres et kapitalselskab.

Der eksisterer to typer af I/S'er, et almindeligt interessentskab (herefter blot I/S) hvor interessenterne er fysiske personer, og et kapitalinteressentskab (kapital-I/S), hvor alle interessenterne er selskaber.

Et I/S indebærer væsentligt færre formalia krav og langt mindre retslig regulering end ved et kapitalselskab. Udover nogle få bestemmelser i loven om erhvervsdrivende virksomheder (LEV)¹² er der ingen yderligere lovregulering. Modsat selskabsformerne er der ingen formelle krav til stiftelsen af et I/S. I langt de fleste tilfælde stiftes I/S'er dog på grundlag af en interessentskabskontrakt (IS-kontrakt), der sikrer, at interessenterne får taget stilling til blandt andet generationsskiftets tidshorisont, ledelsesansvar, kapitalindskud, behandling af tvists samt udtrædelse. (Olsen, 2017, s. 25).

Grundet den historiske tradition for at drive landbrug i et I/S, er der med baggrund i almindelige selskabsretslige og obligationsretslige principper samt domspraksis opstillet et deklaratorisk regelsæt for I/S'er, som er udgangspunktet hvis ikke andet er aftalt i I/S-kontrakt. Ifølge disse deklaratoriske regler ligger eksempelvis ledelses- og dispositionsretten i I/S'et hos de enkelte interessenter og interessentmødet. Interessentmødets ledelsesmæssige funktion svare ifølge de deklaratoriske regler til både generalforsamlingens, bestyrelsens og til dels direktionen i et kapitalselskab og alle interessenter har som deklaratorisk udgangspunkt ret og pligt til at deltage. Derudover skal alle beslutning som udgangspunkt tages i enighed, og de enkelte interessenter kan nedlægge veto, hvilket giver minoritetsinteressenterne en bedre beskyttelse end i kapitalselskaber. Disse deklaratoriske regler kan dog fraviges ved aftale i I/S-kontrakten, således at beslutninger på interessentmødes skal træffes ved flertalsafgørelse i stedet. (Fode, Munck, & Sørensen, 2022, s. 92, 96-98)

Det er muligt i I/S-kontrakten at tilpasse ledelsesforholdene, så visse interessenter kan have bestemte ansvarsområder og dertilhørende dispositionsret, der går ud over de individualbeføjelser i de deklaratoriske regelsæt. De deklaratoriske individualbeføjelser indeholder blandt andet, at alle interessenter kan foretage sædvanlige dispositioner vedrørende I/S'ets daglige drift samt lovpåbudte dispositioner. Interessenterne har legitimation til på I/S'ets vegne at indgå bindende aftale, så længe de aftalte disposition ikke tydeligt kan anses som unaturlige eller unormale for en virksomhed af I/S'ets karakter eller størrelse. (Fode, Munck, & Sørensen, 2022, s. 96-100)

For kapital-I/S'er er reguleringen mere omfattende, da de er underlagt flere regelsæt. I/S' et som hovedselskab reguleres ud fra ovenstående regler for I/S'er, mens interessenterne også kaldet

¹² LBK nr. 249 af 01/02/2021

deltagerselskaberne reguleres af selskabsloven (SL)¹³. Kapital-I/S'er reguleres som helhed også af Årsregnskabsloven (ÅRL)¹⁴, og er forpligtet til at udarbejde en årsrapport jf. ÅRL §3 stk. 1 nr. 2, hvilket almindelige I/S'er ikke er. Kapital-I/S'er også reguleret af LEV og skal, udover at blive registret i CVR- registreret lige som almindelige I/S'er, iflg. LEV §2 stk. 3 også registreres i Erhvervsstyrelsens særlige it-system, og er derudover også reguleret af eksempelvis LEV § 10 med krav om at anmelde registreringspligtige oplysninger efter LEV. (Fode, Munck, & Sørensen, 2022, s. 348)

I et I/S hæfter interessenterne både personligt, solidarisk og ubegrænset/principalt for I/S'ets forpligtelser. Dette indebærer at en kreditor i I/S'et i princippet kan henvende sig direkte til en af interessenterne og kræve deres tilgodehavende indfriet uden forudgående forsøg på at opnå betaling fra I/S'et. (Olsen, 2017, s. 24)

Derudover er et I/S ikke er selvstændigt skattesubjekt men derimod transparent, hvilket betyder, at interessenterne beskattes individuelt og personligt af deres del af resultatet, eksempelvis ved brug virksomhedsskatteordningen eller kapitalafkastsordningen. (Olsen, 2017, s. 24) Den skattemæssige transparens medfører, at hver interessent kan afskrive skattemæssigt på deres ejerandel af hvert aktiv i I/S'et (Fode, Munck, & Sørensen, 2022, s. 89) Fordelen ved den skattemæssige transparens er desuden, at eventuelle underskud kan fratrækkes den skattepligtige indkomst og overføres til modregning i en ægtefælles skattepligtige indkomst i henhold til Personskattelovens¹⁵ § 13. I modsætning hertil har deltagerselskaberne i et kapital-I/S også mulighed for at vælge deres egen skattemæssige afskrivningsprocent, men de har ikke samme mulighed for at fremføre underskud til den personlige skattepligtige indkomst som i et almindeligt I/S (Fode, Munck, & Sørensen, 2022, s. 385).

Landbrug kan som tidligere nævnt også drives i selskabsform jf. LBL § 20, gennem forskellige former for kapitalselskaber mv.¹⁶. Som fremhævet i kapitel 1.2 fokuserer dette speciale på anpartsselskaber (ApS) og aktieselskab (A/S). Overordnet set er kravene til ApS 'er og A/S'er ens,

¹³ LBK nr. 1168 af 01/09/2023

¹⁴ LBK nr. 1441 af 14/11/2022

¹⁵ LBK nr. 1284 af 14/06/2021

¹⁶ Se beskrivelse af reglerne i landbrugsloven i kapitel 2. Det branche specifikke retsgrundlag - Landbrugsloven.

dog med visse undtagelser. En af forskellene er selskabskapitalen, hvor der ved ApS er et minimumskrav på 40.000 kr., mens det for A/S'er er 400.000 kr. jf. SL§4. Derudover er der forskel på kravene til ledelsesstrukturen. For A/S'er det muligt at have enten en bestyrelse og en direktion eller et tilsynsråd og en direktion jf. SEL § 111. Desuden må flertallet af bestyrelsen ikke være en del af direktionen, og direktøren må ikke være bestyrelses for- eller næstformand samt medlem af tilsynsrådet. Derudover skal bestyrelsen eller tilsynsrådet iflg. SEL §111 stk. 2 mindst bestå af tre medlemmer. I et ApS derimod er det muligt udelukkende at have en direktion jf. SEL §111 nr. 2, uden krav til antallet. Dog gælder der en undtagelse iflg. stk. 3, hvorefter der skal være en bestyrelse eller et tilsynsråd, hvis der er medarbejderrepræsentation efter SEL §140. En tredje forskel vedrører fusions- og spaltningsproceduren, hvor der er visse lempelser for kravene til dokumenterne og erklæringerne. (Forskellen på et ApS og et A/S, u.d.)

Når man vælger at drive sit landbrug i selskabsform, bør der foretages overvejelser i forhold til valget mellem et ApS eller et A/S. For det første har et A/S en stærkere kreditvurdering og kreditsikkerhed, på grund af den højere selskabskapital, over for kreditorer og samarbejdspartnere. Derudover kan der gøres overvejelser om behovet for strategisk ledelse, herunder om virksomheden bedst rustes med både bestyrelse og direktion eller kun en direktion. I praksis drives landbrugsdriftsselskaber typisk som A/S, især når der er tale om større landbrug, mens holdingselskaber ofte drives som ApS.

At drive landbruget i selskabsform har den fordel at aktionærerne, modsat ved et I/S, som udgangspunkt kun hæfter begrænset for selskabets forpligtelser, svarende til deres indskudte kapital. Dog modsvarer den begrænset hæftelse af omfattende juridisk regulering i form af SEL's regler. Især for små og mellemstore virksomheder kan der dog opstå situationer, hvor den begrænset hæftelse ikke realiseres fuldt ud, da stærke kreditorer som f.eks. banken og realkreditinstituttet ofte kræver, at selskabsdeltagerne personligt kautionerer for selskabets forpligtelser. Dette kan være en ulempe, og den begrænsede hæftelse gælder derfor kun over for svage kreditorer, såsom mindre leverandører og ved moms-gæld til offentlige. I sådanne tilfælde bør man overveje, om det at drive landbrug i selskabsform alligevel er det mest optimale. (Pedersen K. , 2017, s. 142-143).

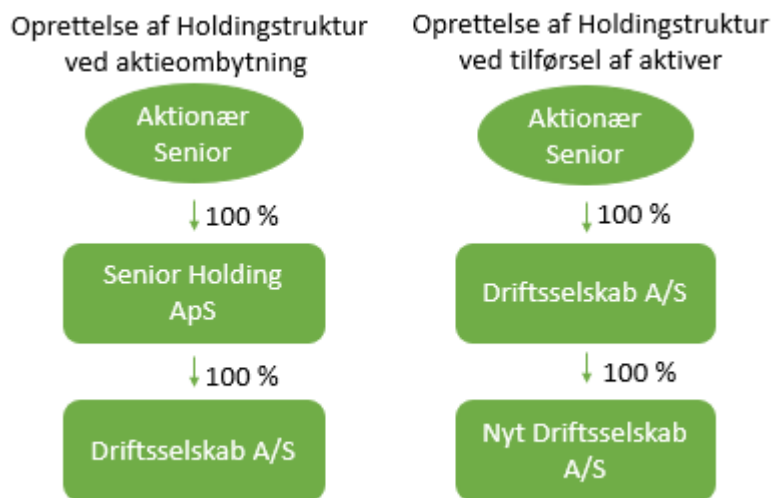
En fordel ved at drive sit Landbrug i selskabsform er dog også, at aktier/anparter er lettere omsættelige sammenlignet med en hel virksomhed, der drives som personlig ejet virksomhed eller I/S. Hvis den overtagende landmand overvejer ikke at skulle drive virksomheden alene på sigt, er det lettere at sælge aktier/anparter end substans. Dette kan være relevant i forhold til et fremtidigt sameje med en anden landmand, eller hvis man i forbindelse med en udvidelse ønsker at tiltrække en ekstern investor til ejerkredsen. For en ekstern investor er det langt mere attraktivt at investere i aktier/anparter i et selskab end at indgå i et I/S, primært på grund af den begrænset hæftelse og lettere omsættelighed af aktier/anparter, især hvis investoren har et ønske om at træde ud af selskabet igen på kortere sigt. (Seges Innovation, 2019).

Et andet motiv for at drive landbrug i selskabsform kan også være risikobegrænsning og -spredning, især når det drejer sig om større bedrifter med forskellige forretningsområder og risikoprofiler. (Serup, 2019, s. 443). Risikospredning gennem flere selskaber kan sikre, at en krise på et forretningsområde ikke får hele bedriften til at gå konkurs, tvinger virksomheden til at nedskalere, eller begrænse de andre forretningsområder likviditetsmæssigt. Ejers de forskellige forretningsområder/selskaber i samme koncern via en holdingstruktur vil de fortsat kunne drage fordel af at udnytte hinandens skattemæssige underskud, når de er sambeskattet. En koncernstruktur med flere driftsselskaber kan derfor effektivt fungere som risikospredning og -begrænsning. Dog bliver de enkelte selskaber også mere sårbare, da en krise inden for selskabets branche, hvad enten det er dårlige priser på afgrøder, lave mælkepriser eller svinenoteringer, i så fald vil ramme selskabet hårdt. I sådan et tilfælde vil der ikke være andre produktionsgrene med en positiv udvikling/resultat som vil kunne opveje den negative udvikling. Inden for landbrug, hvor der er mange konjunkturudsving, kan en for stor spredning af aktiviteter derfor være risikabelt, da det kan være mere udfordrende at håndtere konjunkturudsvingene.

3.3 Holdingstruktur

Når et landbrug, og virksomheder generelt, drives i selskabsform, etableres der i langt de fleste tilfælde en holdingstruktur. Ved en holdingstruktur forstås en konstellation af flere selskaber, hvoraf holdingselskabet ligger øverst og ejer anparter/aktier i et eller flere driftsselskaber. Holdingstrukturen opstår oftest via en skattefri aktieombytning eller skattefri tilførsel af aktiver, så

ledes at aktionæren/ejeren ejer anparterne/aktierne i et holdingselskab som så ejer anparterne/aktierne i driftsselskabet. (Olsen, 2017, s. 185-186).

Figur 2 - Illustration af opbygning af holdingstruktur - egen tilvirkning

Ved at gennemføre en skattefri aktieombytning eller tilførsel af aktiver uden tilladelse opstår der et holdingkrav på 3 år. Det vil sige at det erhvervende selskab ikke må sælge aktier/anparter i det erhvervede selskab de kommende 3 år efter ombytning eller tilførslen jf. aktieavancebeskatningsloven (ABL)¹⁷ §36 stk. 6, 3. pkt. og fusionsskatteloven (FUSL)¹⁸ §15c stk. 1, 5. pkt. Dog med den undtagelse, hvor det sker som led i en ny skattefri omstrukturering, hvor selskabet ikke vedlægges med andet end aktier/anparter jf. ABL §36 stk. 6. 4. pkt. og FUSEL §15c stk. 1, 6. pkt.

Holdingkonstruktion gør det muligt at slanke balancen i driftsselskabet ved skattefrie udlodninger af overskydende likviditet til holdingselskabet, forudsat at holdingselskabet ejer mindst 10% af aktierne/anparterne i driftsselskabet jf. Selskabsskatteloven (SSL)¹⁹ §13 nr. 2. Dette reducerer finansieringsbehovet for den næste generation, og samtidig fungerer det som en sikring mod tab af overskydende likviditet ved eventuelle større underskud eller konkurs. Likviderne kan geninvesteres i holdingselskabet og dermed medvirke til risikospredning. Først når det trækkes ud til ejerne bliver det beskattet som udbytte.

¹⁷ LBK nr. 172 af 29.01.2021

¹⁸ LBK nr. 743 af 23.04.2021

¹⁹ LBK nr. 1241 af 22.08.2022

Hverken tilførsel af aktiver eller aktieombytning er selvstændigt defineret i SEL, hvorfor det behandles som stiftelse af et selskab i overensstemmelse med bestemmelserne lovens kapitel 3.

3.4 Overdragelsesmetoder

Generationsskiftet kan forekomme både i personligt regi og i selskabsregi, hvor finansieringsbyrden enten hviler på den yngre generation personligt, i casen Datter og Søn, eller på et af dem etableret holdingselskab. Finansieringen kan ske gennem udstedelse af gældsbreve til den afgående Seniors holdingselskab, gældsbreve til driftsselskabet eller via ekstern finansiering. En fordel ved at finansiere gennem et holdingselskab er, at afdrag og renter kan betales ved hjælp af udbytte, der trækkes op i holdingselskabet og er skattefrit. Derudover kan finansieringsomkostningerne, hvis selskaberne er sambeskattet, fratrækkes driftsselskabets skattepligtige indkomst. (Serup, 2019, s. 661-662)

Ejerskiftet i et generationsskifte kan ske på forskellige måder. Overordnet set er der fire overdragelsesmetoder: Overdragelse af aktier/anparter, overdragelse af virksomhed/substans, fusion og spaltning. Efter første del af overdragelsen, hvor den unge generation bliver en del af ejerkredsen, er der, i henhold til selskabsretslege regler, forskellige muligheder for at købe Senior ud med finansiering fra driftsselskabet. En af disse muligheder er at foretage en kapitalnedsættelse i driftsselskabet, hvor den udtrædende ejer, Senior, købes ud, hvilket resulterer i opnåelse af den ønskede ejerstruktur. Dette vil blive analyseret nærmere i kapitel 5.3.

4. Mulige scenarier for generationsskiftet af Slægtsgården

I de følgende afsnit vil tre scenarier for, hvordan det er muligt at strukturere generationsskiftet hos Slægtsgården, blive analyseret. Scenarierne vil omfatte en analyse af både I/S konstruktionen og selskabskonstruktioner, da begge former er relevante i cases situation og anvendes inden for generationsskifte i dansk landbrug.

I første scenarie tages der udgangspunkt i et almindeligt I/S, baseret på fordelene ved at minimere reguleringen og opnå skattemæssige fordele.

I andet og tredje scenarie tages der udgangspunkt i kapitalselskaber, men med forskellige selskabskonstruktioner.

4.1 Første scenarie for generationsskiftet

Første mulige scenarie for Senior og børnene er at forsætte driften af Slægtsgården i et I/S. Det vil som udgangspunkt være muligt at ude holde den mindre naboejendom, således at Senior fortsat ejer denne selv. At drive Slægtsgården fremadrettet i et I/S gør det muligt at foretage et glidende generationsskifte. Hvorledes generationsskiftet startes, i forhold til hvor store andele der overdrages fra start, afhænger af den enkelte familie/virksomheds situation. Ud fra et ejerskabsmæssigt perspektiv anbefales det dog i praksis at overdrage mindst 20-25% af virksomheden, når generationsskiftet igangsættes. Dette anbefales ud fra præmissen om, at jo større andel den unge generation får fra start, jo større andel af et eventuelt overskud får de, og dermed får de også bedre egenkapital til at kunne erhverve de næste andele i generationsskiftet. Det forudsættes, at de tre interessenter i Slægtsgården, Senior, Søn og Datter, ved generationsskiftets igangsættelse overdrager og erhverver, så de unge hver ejer 30% af virksomheden. Fordelen ved at foretage generationsskiftet i et I/S er, at Slægtsgården som nævnt oven for vil være underlagt færre formalia krav og mindre retslig regulering end ved at oprette et kapitalselskab, hvilket i vid udstrækning giver interessenterne en langt større aftale- og kontraktfrihed.

4.1.1 Trin 1: Opstarte af generationsskifte

Da I/S'er ikke er underlagt egentlig retslig regulering, eksisterer der ingen formel stiftelsesprocedure. Stiftelsen af et I/S sker ganske simpelt ved, at interessenterne indgår en aftale

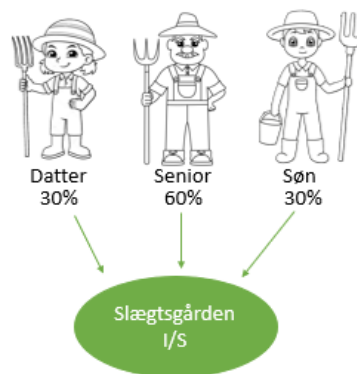
om at drive virksomhed sammen. Aftalen kan antage forskellige former, såsom en skriftlig I/S-kontrakt, en mundtlig aftale eller en stiltiende aftale, hvor interessenternes adfærd, både internt og eksternt, antyder, at de i fællesskab driver en virksomhed. Det eneste formelle krav til stiftelsen er, at I/S'et registreres i CVR-registreret. (Fode, Munck, & Sørensen, 2022, s. 93) I praksis vil der dog i langt de fleste tilfælde blive udarbejdet en skriftlig kontrakt, så parterne får taget stilling til de vigtigste aspekter såsom tidshorisonten for generationsskiftet, hvem har ledelsesansvaret, hvilke kapitalindskud sker der, hvordan vil man behandle eventuelle tvists samt hvilke muligheder er der for udtrædelse før tid ved uenigheder eller på sigt i tak med generationsskiftets tidshorisont.

Der er ved I/S'er intet krav til selskabskapital ved stiftelsen, men interessenterne foretager et indskud i form af et kapitalindskud. I praksis sker der i forbindelse med stiftelsen af I/S'et, i et generationsskifte, en overdragelse af ideelle andel af virksomheden, for at ejerskabet påbegyndes overdraget til den yngre generation. Det vil betyde, at Søn og Datter hver overtager en ideel andel på 30% af ejendommen, besætningen, beholdningen og andre løsøre mv.

Hver interessent, Senior, Datter og Søn indskyder så hver deres ideelle andele i Slægtsgården I/S, således at virksomheden drives som én driftsenhed gennem den juridiske enhed, I/S'et. Når Slægtsgårdens ejendomme og andre behæftede aktiver overdrages som ideelle andele, sker der et debitorskifte, idet der tilføjes to nye tiltrædende debitorer, og skødet samt lån skal tinglyses på ny som udgangspunkt. Debitorskiftet kræver kreditorsamtykke som nærmere beskrevet senere i kapitel 5.1.4. Ved debitorskiftet opstår der en potentiel risiko for, at nogle kreditorer kræver indfrielse, hvilket kan have store økonomiske konsekvenser for virksomheden.

I/S-kontrakten skal desuden indeholde en fordeling af ejerandelene som brøkangivelse samt en over/underskudsfordeling. Hvis kontrakten ikke indeholder en specifik fordeling, som den beskrevet oven for på henholdsvis 30% til Søn, 30% til Datter og 60% til Senior, antages det, at andelene er ligeligt fordelt, ud fra det deklatoriske regelsæt. For at blive stillet bedst muligt ud fra deres ønsker, anbefales det at Senior, Datter og Søn søger hjælp til at udforme I/S-kontrakten hos deres rådgiver, revisor eller advokat.

I/S konstruktionen kan illustreres således, hvor procentsatserne afspejler de ideelle ejerandel af slægtsgården og den større naboejendom, som også er en del af Slægtsgården I/S.

Figur 3 - illustration af I/S konstruktionen - egen tilvirkning.

4.1.2 Trin 2: gennemførelsen af generationsskiftet.

Når Datter og Søn bliver ejere af ideelle andele af slægtsgården, åbner der sig mulighed for at anvende deres egne skattemæssige afskrivningsprocenter og fradrage et eventuelt underskud i deres egen og en eventuel ægtefælles skattepligtige indkomst. Dette udgør en fordel ved at videreføre driften i personligt ejerskab.

I takt med den af familien valgte tidshorisont og antallet af overdragelser i I/S-kontrakten kan Datter og Søn med tiden erhverve flere ideelle andele af virksomheden. Dette skaber grundlag for, at Senior på længere sigt ikke længere vil være ejer af Slægtsgården, således at det alene er Søn og Datter der er interessenter i I/S'et. Da andelene overdrages i personligt regi, åbnes mulighed for at benytte skattemæssig succession.

4.2 Andet scenarie for generationsskiftet

Andet scenarie for, hvorledes generationsskiftet kan struktureres, har primært til formål at etablere en selskabsstruktur, der muliggør at børnene kan gennemføre generationsskiftet i en konstruktion med ét driftsselskab.

Udgangspunktet er, at Senior driver Slægtsgården som en personligt ejet virksomhed, men har et ønske om omdannet til et selskab, for at kunne omstrukturere virksomheden således at han selv efter generationsskiftet kan beholde den ene aktivitet/produktionsgren med den mindre ejendom, og at børnene i fællesskab overtager de resterende aktiviteter i ét driftsselskab.

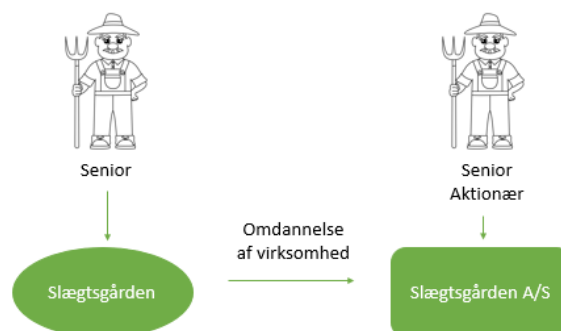
4.2.1 Trin 1: Omdannelse og stiftelse

Først skal Senior omdannes sin personlig ejet virksomhed til et selskab ved apportindskud i overensstemmelse med reglerne i selskabslovens kapitel tre. Dette realiseres ved at indskyde den samlede aktivitet i Slægtsgården som selskabskapital via apportindskud i et nystiftet A/S, Slægtsgården A/S. Et argument for at vælge et A/S frem for et ApS som driftsselskab er blandt andet, at fordelene ved A/S omkring kreditværdigheden med hensyn til kreditorernes og samarbejdspartners kreditsikkerhed og risikospredningen i forhold til driftens kompleksitets i form af forskellige produktionsgrene, opvejer de mere omfattende formelle selskabsretlige krav ved de forskellige omstruktureringer og overdragelser. Da Senior fortsat ønsker at deltage i det strategiske arbejde med bedriftens videreudvikling, er det ikke nødvendigvis en ulempe, at der stilles større krav til de centrale ledelsesorganer ved et A/S, da han på denne måde kan deltage i det strategiske arbejde via en bestyrelsespost, når ejerskabet er overgået til den yngre generation. I perioden fra omdannelsen til selskab og indtil børnene påbegynder overtagelsen af ejerskabet, kan de få indsigt i driften samt Seniors strategiske og faglige udvikling af Slægtsgården via en post i bestyrelsen og/eller direktionen, og dermed drage nytte af krav til centrale ledelsesorganer ved A/S'er.

I forbindelse med omdannelse fra personligt ejet virksomhed til et kapitalselskab er der visse formelle krav ved stiftelsen af A/S'et. Det indebærer udarbejdelse af flere dokumenter, herunder stiftelsesdokument og vedtægter, samt udarbejdelse af en vurderingsberetning af apportindskuddet. Som en del af denne proces vil der opstå omkostninger til rådgivning fra en

advokat og/eller en godkendt revisor. En yderligere analyse af de formelle selskabsretslige krav ved stiftelse findes i kapitel 5.1.

Omdannelsen kan illustreres på følgende måde:

Figur 4 - illustration af omdannelse af virksomhed fra privat drevet virksomhed til selskab - egen tilvirkning

Ved at indskyde virksomheden i Slægtsgården A/S sker der et debitorskifte. Et sådant debitorskifte kræver kreditorsamtykke, som nærmere beskrives senere i kapitel 5.1.4. Dette indebærer en potentiel risiko for manglende samtykke og dermed indfrielse og personligt hæftelse.

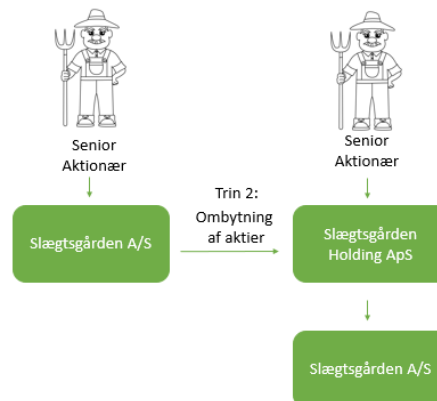
4.2.2 Trin 2: Etablerings af holdingstruktur

Efterfølgende bør Senior gennemføre en majoritetsoverdragelse ved at foretage en skattefri aktieombytning til et nystiftet ApS. Ombytning af aktier er hverken selvstændigt behandler eller defineret i selskabsloven, hvorfor det selskabsretsligt behandles som stiftelse af et nyt selskab ved apportindskud, ud fra reglerne i selskabslovens kapitel tre, som analyseres nærmere i kapitel 5.1.2.

Det anbefales at stifte et ApS som holdingselskab, da selskabets aktiviteter ikke er særligt komplekse, og primært har til formål at eje aktier i driftsselskabet. Da der som udgangspunkt ikke er nogen driftskreditorer, er den samme kreditværdighed ikke påkrævet for et holdingselskab, hvilket også taler for et ApS. Derudover vil kravene til ledelsesstrukturen ved et A/S udgøre en ulempe for et holdingselskab på grund af dets begrænsede og passive aktivitet.

Dette trin vil etablere en holdingstruktur, hvorved Senior opnår det fulde ejerskab af Slægtsgården Holding ApS, som ejer 100% af aktierne i Slægtsgården A/S. Det forudsættes, at denne struktur er realiserbar i henhold til bestemmelserne i ABL §36.

Etableringen af holdingstrukturen kan illustreres som følgende:

Figur 5 - illustration af etablering af holdingstruktur - egen tilvirkning

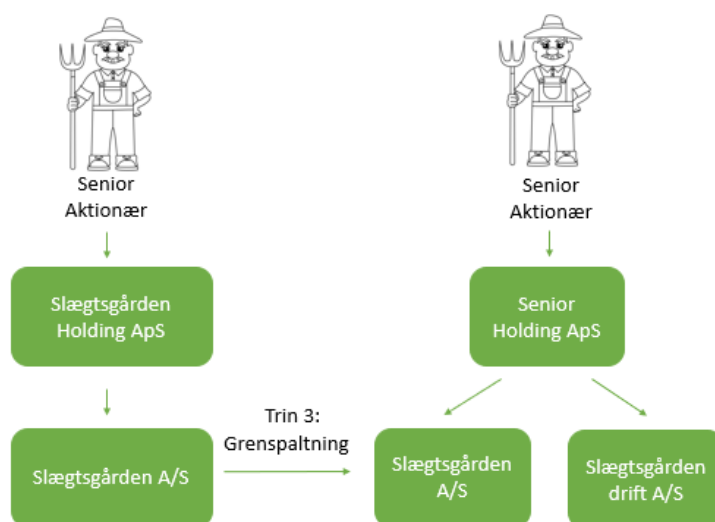
En af fordelene ved at anvende en af holdingstrukturen er, at holdingselskabet skattefrit kan sælge aktierne i driftsselskabet jf. ABL §8. Derudover kan holdingselskabet skattefrit modtage udbytte fra driftsselskabet jf. SSL §13 nr. 2. Dette muliggør en slankning af balancen og reducerer forretningsrisikoen ved at overføre likvider til holdingselskabet i form af udbytte. En slankere balance har den fordel, at finansieringsbehovet for den næste generations mindskes, hvilket ofte ellers er en at de største udfordringer ved et generationsskifte. Forretningsrisikoen mindskes, da flere års overskud ikke går tabt i en dårlige økonomiske perioder med underskud, men i stedet forbliver som likvider oppe i holdingselskabet. Disse likvider kan enten kan enten trækkes ud til aktionæren, Senior, som udbytte eller anvendes til reinvestere. (Fode, Munck, & Sørensen, 2022, s. 722)

4.2.3 Trin 3: Omstrukturering

Senior mulighed for at omstrukturere Slægtsgården for at opnå den ønskede struktur ved at gennemføre en grenspaltning af Slægtsgården A/S. Aktiver og passiver, der sammen spaltes fra som en gren, skal udgøre en forretningsmæssig og økonomisk selvstændig enhed. Grenkravet opfyldes ved at adskille de forskellige ejendomme samt tilhørende lån og lignende, enten ved låneomlægning eller allerede eksisterende separate lån. Ved opdeling af ejendommene i forskellige selskaber kan der opstå problemer i forhold til sampantsætning. Der vil dog ikke bliver gjort yderligere overvejelser eller forbehold herom i dette speciale. Spaltningen indebærer en risiko, da det kan være udfordrende at adskille driftsaktiverne, så de opdelte ejendomme fungerer som en selvstændig virksomhed eller gren.

Scenariet indebærer en spaltning af Slægtsgården A/S, hvor landbrugsejendommene med dyrehold og kartoffelavl spaltes fra i et nyt selskab, Slægtsgården drift A/S, mens den mindre naboejendom, der udelukkende udlejes og bortforpagtes, forbliver i det indskydende selskab, Slægtsgården A/S. Ved at udføre spaltningen som beskrevet opfylder Slægtsgården kravene i LBL, hvilket analyseres nærmere i kapitlet 5.2.1.1. Fremadrettet vil Senior gennem ejerskabet af Slægtsgården Holding ApS eje Slægtsgården A/S og Slægtsgården drift A/S.

Trin tre kan illustreres som følgende:

Figur 6 - illustration af grenspaltning - egen tilvirkning

For spaltningsproceduren er der i SEL fastsat en række formelle regler med krav om udarbejdelse dokumenter, beretninger og erklæringer, og forskellige frister og bestemmelser for vedtagelse og registrering. Lovgivningen indeholder dog også indbygget lempelser, hvor kapitalejerne, ved enighed herom, kan undgå at udarbejde visse dokumenter. Da der er tale om et A/S, medfører dette principielt udarbejdelse af flere dokumenter sammenlignet med et ApS, hvilket øger den administrative byrde ved spaltningen. For udarbejdelsen af dokumenterne og rådgivning herom, påløber der omkostninger til en advokat og/eller godkendt revisor. For en nærmere analyse af hvilke dokumenter mv. der kræves ved spaltningen af Slægtsgården A/S henvises der til kapitel 5.2.3.

Ved spaltningen af Slægtsgården A/S opstår der et debitorskifte. Dog eksisterer der i lovgivningen en lovhjemmel til debitorskifte ved spaltninger, hvilket betyder, at der foreligger

universalsuccession. Dette medfører generelt ikke den samme risiko ved debitorskiftet som det var tilfældet i trin et. Se nærmere analyse af dette i kapital 5.2.4. Ved spaltningen kan der dog opstå en solidarisk hæftelse, jf. SEL §254 stk. 2, hvis kreditorerne ikke bliver fyldestgjort, hvilket udgøre en betydelig potentiel risiko, og indskrænker potentielt den begrænset hæftelse.

For det første muliggør den foreslåede spaltningsmodel, at den aktive drift og de aktiviteter, som børnene ønsker at overtage, adskilles fra den produktionsgren, som Senior ønsker at beholde 100% ejerskab af efter generationsskiftet. Konstellationen med begge produktionsgrene i ét driftsselskab, kartoffelavlens og dyreholdet, resultere i en mindre risikospredning, men mindsker samtidig virksomhedens sårbarhed over for konjunktursvingninger i de enkelte grene, hvilket styrker argumentationen for modellen og dette scenarie for generationsskiftets anvendelighed. En potentiel ulempe i forbindelse med dette scenarie er i midlertidigt, at børnene har forskellige faglige interesser. Ikke desto mindre kan de, hvis de evner at samarbejde om driften i ét driftsselskab, udnytte en synergieffekt mellem produktionsgrene.

4.2.4 Trin 4: Overdragelse af ejerskab

I næste trin af generationsskiftet skal ejerskiftet initieres. Under forudsætningen om, at både aktieombytningen og spaltningen er blevet gennemført skattefrit, er der en tidsmæssig begrænsning. Både ved den skattefrie aktieombytning i trin to og den skattefrie spaltning i trin tre gælder et holdingkrav på tre år, som fremgår af ABL §36 stk. 6, 3. pkt. og FUSL §15c stk. 1, 5. pkt.

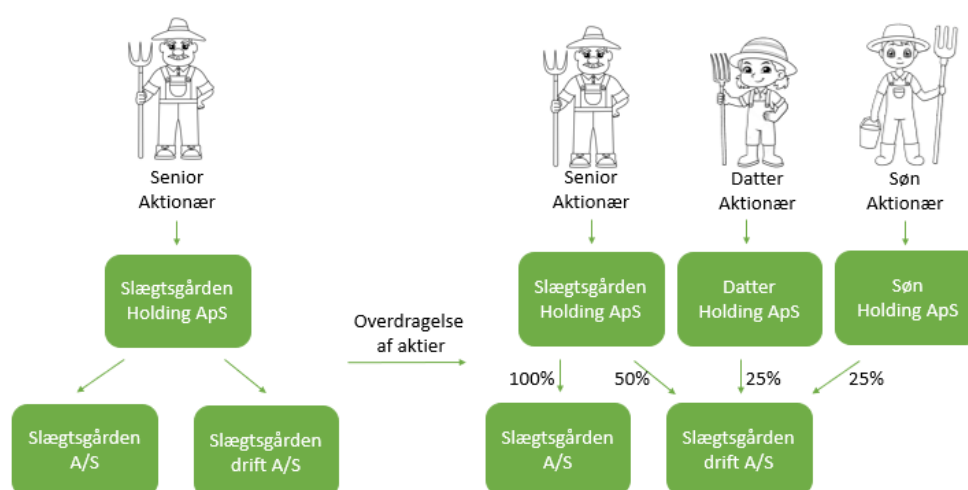
Dog tillader undtagelsen i ABL §36 stk. 6, 4. pkt. en anden skattefrie omstrukturering inden for de tre år efter den skattefrie aktieombytning, så længe dette kun sker ved vederlag af aktier/anpartar. Dette opfyldes i henhold til fremgangsmåden for spaltningen, som er forklaret i trin tre.

Når holdingkravet er ophørt, har familien mulighed for at påbegynde ejerskiftet. Det foreslås, at overdragelsen sker ved overdragelse af aktier mellem selskaber. Det betyder, at Søn og Datter forud for generationsskiftet skal have stiftet hvert deres selskab, Datter Holding ApS og Søn Holding ApS, efter reglerne i SEL kapitel tre, som kan bruges til at eje aktier i Slægtsgården drift A/S, det vil sige et holdingselskab. Holdingselskaberne bør være ApS'er ud fra samme argumentation som i trin to ved Seniors stiftelse af et holdingselskab. Analysen af kravene til stiftelsen af holdingselskaberne fremgår af kapitel 5.1.

Datter Holding ApS og Søn Holding ApS skal erhverve minimum 20-25 % af kapitalen i Slægtsgården drift A/S. Den anbefalede andel på 20-25% er ud fra et ejerskabsmæssigt perspektiv om at give det bedste forudsætninger for den videre overdragelse. Skattemæssigt er udgangspunktet kun 10% for at opnå de skatteretslige fordele, med ud fra afgrænsningen vil der ikke blive analyseret nærmere på dette. Overdragelsen af kapitalandelen kan finansieres ved kontant betaling af den indskudte kapital, og ellers ved at børnenes holdingselskaber optager ekstern gæld i form af bankgæld eller via gældsbreve fra Slægtsgården Holding ApS eller gældsbrief til driftsselskabet ud fra reglerne SEL kapitel 13, der vil dog grundet specialets omfang ikke blive analyseret nærmere på dette. Lånene, både banklån og gældsbreve fra Slægtsgården Holding ApS, afdrages via fremtidige udbytter fra Slægtsgården drift A/S.

Hvis familien ikke ønsker eller har mulighed for at vente på holdingkravets udløb, kan det også være muligt at gennemføre en kapitalforhøjelse i henhold til SEL kapitel 10, dette vil dog ikke blive nærmere analyseret.

Størrelsen af den overdraget del ved generationsskiftets start afhænger i hvert generationsskifte af de faktiske forhold, herunder den overtagende generations finansielle styrke, virksomhedens værdi og den valgte tidshorisont. Nedenfor illustreres, hvordan det vil se ud, hvis Senior gennem Slægtsgården Holding ApS overdrager 25% til hvert af børnene i Slægtsgården drift A/S.

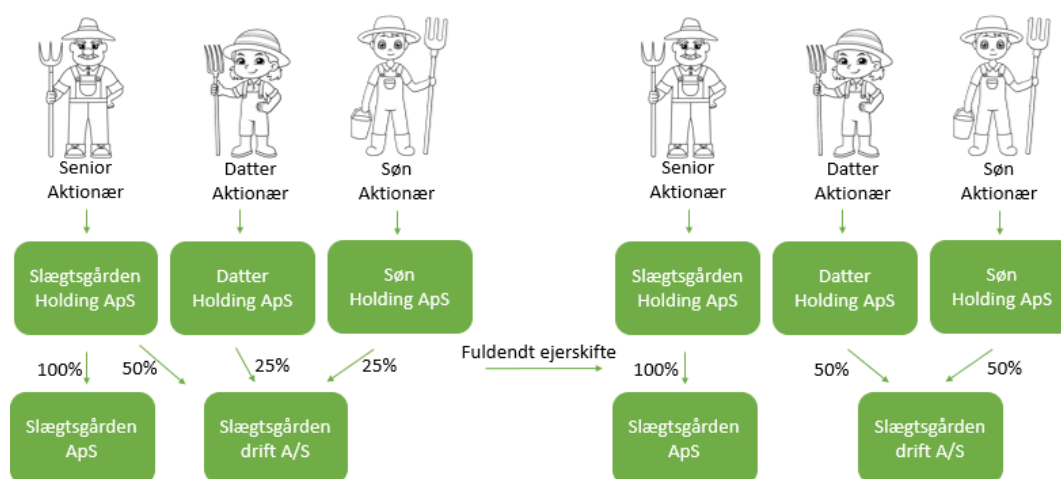
Figur 7 - illustration af det igangsatte ejerskifte, egen tilvirkning

4.2.5 Trin 5: Fuldt ejerskifte

Det komplette ejerskifte kan effektueres ved at børnenes holdingselskaber over den fastsatte tidshorisont erhverver de resterende aktier i Slægtsgården drift A/S fra Slægtsgården Holding ApS. Dette forudsætter, at børnenes holdingselskaber enten disponere over midler til at finansiere det selv, eller gennem ekstern finansiering i form af bankgæld eller udstedelse af gældsbrief fra Slægtsgården Holding ApS, som også er nævnt tidligere.

Derudover er det muligt, og meget brugt i praksis, at fortage kapitalnedsættelse efter reglerne i SEL kapitel 11. Denne metode muliggøre, at driftsselskabet finansierer Seniors udtrædelse. Kapitalnedsættelsen gennemløber to faser: først skal den øverste ledelse i Slægtsgården drift A/S vurdere om selskabets kapitalforhold er tilstrækkeligt robuste, og om det er forsvarligt at foretage udbetalingen af Senior. Kapitalnedsættelsen kræver typisk opbakning fra hovedkreditorerne, da der som udgangspunkt skal ske opfordring til kreditorerne om at melde deres krav, hvilket udgøre en risiko. Dernæst skal den selskabsretslige procedure for kapitalnedsættelsen planlægges og gennemføres. En mere detaljeret analyse af de selskabsretslige krav til kapitalnedsættelsen præsenteres i kapitel 5.3.

Når det endelige ejerskifte er realiseret, er generationsskiftet gennemført, og familien har opnået den ønskede selskabs- og ejerstruktur, der er illustreret nedenfor:

Figur 8 - illustration af fuldendt ejerskifte i Slægtsgården drift A/S ved kapitalnedsættelse - egen tilvirkning.

Søn og Datter kan nu i fællesskab drive Slægtsgården drift A/S, mens Senior fortsat kan bidrage til den strategiske og faglige udvikling via en bestyrelsespost eller tilsvarende rolle. Sen tidligere

beskrevet i kapitel 1.2.1, dyrker Søn allerede kartofler på kontrakt. For at undgå drift af to separate bedrifter har Slægtsgården drift A/S mulighed for at forpagter jorden af sønnens personlig ejede virksomhed, hvilket tillader at arealer kan drives sammen. Muligheden for forpagtningen af jorden er i overensstemmelse med bestemmelserne i LBL §28.

4.3 Tredje scenarie for generationsskiftet

Det tredje scenarie for, hvorledes generationsskiftet kan struktureres, indebærer også oprettelsen af en selskabsstruktur, hvor børnene efterfølgende kan generationsskifte ind i hver deres separate driftsselskab.

Udgangspunktet er fortsat at Senior driver Slægtsgården som en personligt ejet virksomhed, men har et ønske om omdannet til en selskabskonstruktion, for at kunne omstrukturere virksomheden således, at han efter generationsskiftet kan beholde den ene produktionsgren med den mindre ejendom, og at børnene kan overtage de resterende produktionsgrene i hvert deres driftsselskab.

4.3.1 Trin 1 og 2: Omdannelse, stiftelse og etablerings af holdingstruktur

Trin 1 og 2 i det tredje scenarie ligner i høj grad de tilsvarende trin i det andet scenarie. På samme måde som i det andet scenarie skal Senior først omdanne sin personlige virksomhed til et selskab ved apportindskud i overensstemmelse med reglerne i SEL kapitel tre. Dette indebærer en risiko for debitorskifte og visse omkostninger i forbindelse med de formelle krav til proceduren for stiftelsen af Slægtsgården A/S. For en dybdegående analyse af disse selskabsretlige problemstillinger henvises til kapitel 5.1.

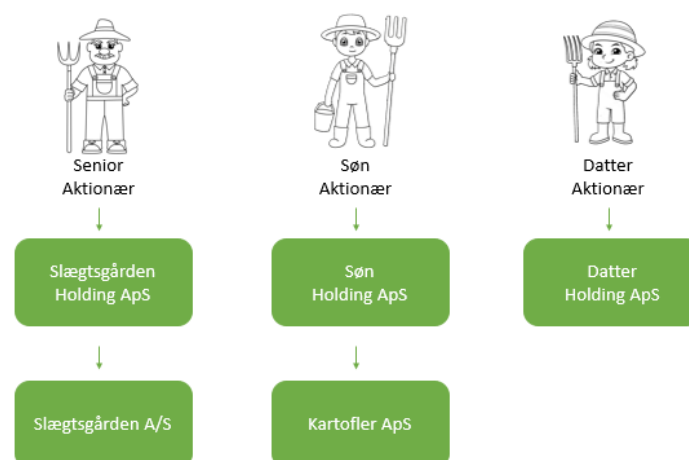
Senior bør også gennemføre en majoritetsoverdragelse ved hjælp af en skattefri aktieombytning for at etablere holdingstrukturen, og eje driftsselskabet Slægtsgården A/S gennem holdingselskabet Slægtsgården Holding ApS. Også her skal der stiftet et nyt selskab ud fra reglerne i SEL kapitel tre. Argumenterne for, hvorfor driftsselskaber skal være et A/S og holdingselskabet et ApS, er de samme som i andet scenarie, hvorfor der henvises dertil.

Som tidligere nævnt dyrker Søn allerede kartofler på kontrakt i hans personligt ejede virksomhed. Før generationsskiftet bør Søn i dette scenarie omdanne sin virksomhed til et selskab, ved at indskyde virksomheden som apportindskud i et nyt selskab, ved navn Kartofler ApS, efter reglerne i

SEL kapitel tre. Da omdannelsen primært er en formalitet for at kunne gennemføre den kommende overdragelse i trin fire, anbefales det at stifte et ApS, både med henblik på tidshorizonten og det ledelsesmæssige perspektiv. Derudover er der tale om en mindre og ukompliceret bedrift, hvilket også taler for det mindre krævende ApS. Der opstår dog en risiko for, at nogle kreditorer modsætter sig debtorskiftet og kræver deres fordringer indfriet ved omdannelsen. Han kan med fordel også fortage en aktieombytning, for at etablere sin egen holdingstruktur, til endnu et nystiftet APS, ved navn Søn Holding ApS. Udover risikoen ved debtorskiftet påløber der også nogle omkostninger til udarbejdelsen af stiftelsesdokumenterne mv. og rådgivning herom.

Datteren har ingen erhvervsaktivitet forud for generationsskiftet, da hun er lønmodtager. For at forberede sig til at overtage den tiltænkte gren af Slægtsgården bør hun stifte et selskab, der skal fungere som et holdingselskab ved overdragelsen i trin fire. Med funktionen som holdingselskab anbefales det at stifte et ApS ved navn Datter Holding ApS. Yderligere analyse af stiftelsen findes i kapitel 5.1.

Resultatet af trin et og to, familiens selskabskonstruktion, kan illustreres således:

Figur 9- illustrations af resultatet af virksomhedsomdannelse, stiftelse af selskaber og aktieombytninger - egen tilvirkning

4.3.2 Trin 3: Omstrukturering

Efter at have omdannet sin personligt ejede virksomhed til et selskab og gennemført en aktieombytning for at etablere en holdingstruktur, kan Senior implementere en grenspaltning af Slægtsgården A/S for at opnå den ønskede struktur til overdragelsen. Det anbefales at spalte Slægtsgården A/S, så der efterfølgende dannes fire drifts- og ejendomsselskaber.

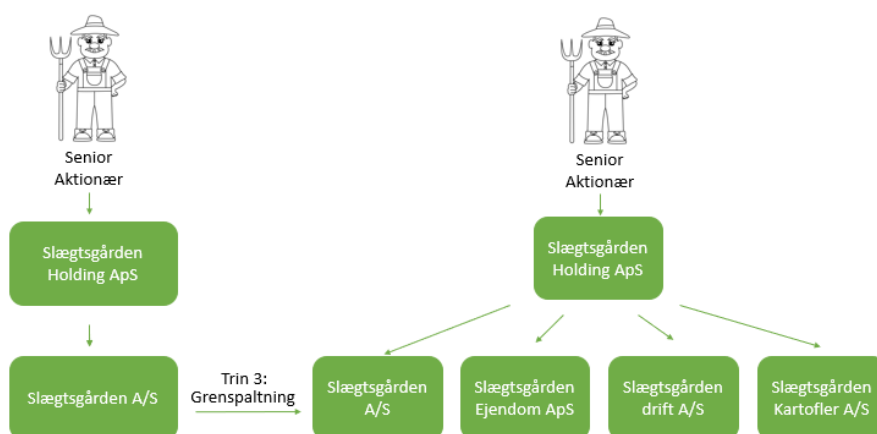
Hovedejendommens bygninger og tilhørende jorder kan spaltes i et nyt selskab kaldet Slægtsgårdens Ejendom ApS, mens selve landbrugsbedriften med besætning, beholdning og løseaktiver, der er nødvendige for at videreføre driften og forblive en økonomisk enhed, kan spaltes i et nyt selskab ved navn Slægtsgården drift A/S. Argumenterne for at vælge et A/S som driftsselskab er de samme som tidligere i trin et og i det andet scenarie.

Selskabet Slægtsgården Ejendom bør stiftes som et ApS og ikke et A/S, baseret på argumentationen om, at der ikke er en særligt høj grad af kompleksitet i selskabets aktivitet. Dette skyldes hovedsageligt, at driften primært består i udlejning af avlsbygningerne, og at tidshorisonten for selskabets formål er begrænset, da det på sigt er hensigten at fusioneres med Slægtsgården drift A/S. Derudover er der ikke brug for samme strategiske sparring og ledelse, hvorfor det vil være en ulempe med krav om både direktion og bestyrelse/tilsynsråd. Ved et ApS har Senior mulighed for at sidde i direktionen alene, som direktør.

Den mindre naboejendom forbliver i slægtsgården A/S, men det anbefales at fraskille noget af jorden i overensstemmelse med reglerne i LBL § 10. Dette gøres for at kunne sammenlægges med den anden naboejendom med større jordarealer efter LBL §29. På denne måde spaltes og samles det størst muligt jordareal i et nyt selskab til kartoffelavl, kaldet Slægtsgården Kartoffler A/S. Dette bør være et A/S ud fra argumentationen ved de andre fortsættende driftsselskaber. Hvorledes det lever op til LBL, og hvilken proces der er i det, analyseres nærmere i kapitel 5.2.1.1

Efter spaltningen ejer Senior gennem Slægtsgården Holding ApS fire ejendoms- og driftsselskaber.

Spaltningen kan illustreres således:

Figur 10 - Illustration af grenspaltning af Slægtsgården A/S - egen tilvirkning

Fordelene ved at gennemføre spaltningen på denne måde inkludere primært adskillelsen af de aktiviteter som børnene ønsker at overtage efter generationsskiftet, fra de aktiviteter, som de ikke har interesse i, og som Senior fortsat ønsker at eje. Samtidig optimeres fordelingen af ejendomme og bedrifter med henblik på at mindske finansieringsbehovet for Datter ved at lade hende overtage selve driften af slægtsgården i første omgang. Dette er betydeligt mindre kapitalkrævende end en samtidig overtagelse af ejendommen. I forberedelsen af generationsskiftet her i trin tre stiftes der derfor et ekstra selskab i forhold til den endelige ønskede konstruktion, med det formål at facilitere generationsskiftet for Datter.

Ved denne forberedende spaltning og fordeling af jorder får Søn rådighed over det størst mulige areal, hvilket giver ham en bedre startposition for den kommende drift, når han overtager driftsselskabet, Slægtsgården Kartoffler A/S. Ved at fraskille og omlægge jorden mellem naboejendommene opstår der imidlertid administrative omkostninger i forbindelse med udarbejdelsen af de nødvendige deklarationer som er lovkrav jf. LBL. I kapitel 5.2.1.1 vil det blive analyseret nærmere, hvilke krav fraskillelsen og omlægningen skal være i overensstemmelse med. Derudover er der en risiko for, at praktiske forhold kan vanskeliggøre omlæggelsen.

Spaltningen af de forskellige produktionsgrene skaber risikospredning, hvilket kan være en fordel. Dog gør det samtidig de to driftsselskaber mere sårbare over for konjunktursvingninger i landbruget med kun én produktionsgren.

Ved spaltningen af Slægtsgården A/S opstår der et debitorskifte som nævnt i andet scenarie, men denne form for debitorskifte er lovhjemlet i SEL §254, hvilket indebærer universalsuccession og reducere risikoen som udgangspunkt, som nærmere analyseret i kapitel 5.2.4. Den mere omfattende fordeling og omlægning af ejendommene i dette scenarie i forhold til andet scenarie skaber dog en potentielt større risiko, idet forpligtelser skal opdeles korrekt. Konsekvensen kan være, at kreditorerne ikke bliver fyldestgjort, hvilket potentielt kan medføre solidarisk hæftelse, i henhold til SEL §254 stk. 2.

Udover deklarationerne i forbindelse med omlægningen af jorderne indebærer spaltning-proceduren udarbejdes af flere dokumenter, beretninger og erklæringer, i overensstemmelse med bestemmelserne i SEL. Lovens indbyggede lempelser kan dog, som tidligere nævnt gøre proceduren enklere. Derfor er det relevant at investere i rådgivning for at sikre den bedst mulige

proces med hensyn til, hvad der skal udarbejdes og hvad der kan undværes. Omkostninger til advokat og/eller godkendt revisor, er uundgåelige, men nødvendige. En analyse af de nødvendige dokumenter i forbindelse med spaltningen af Slægtsgården A/S fremgår af kapital 5.2.3.

4.3.3 Trin 4: Igangsættelse af ejerskifte

Slægtsgården A/S er nu omstruktureret til en midlertidig konstruktion, som, som tidligere nævnt, er designet til at lette påbegyndelsen af ejerskiftet og gradvist udvikle sig til den ønskede selskabsstruktur på sigt.

Tidshorisonten for igangsættelsen af ejerskiftet afhænger af de skattefrie omstruktureringer, herunder aktieombytningen og spaltningen. Når holdingkravet er ophørt, får Senior mulighed for at påbegynde ejerskiftet. Da børnene nu skal overtage to separate driftsselskaber, og der dermed bliver tale om to forskellige overdragelsesforløb, kan overdragelsen tilpasses de individuelle forhold, til det enkelte barn, deres økonomiske situation, deres selskabers økonomiske situation og driftsselskabernes økonomiske situation.

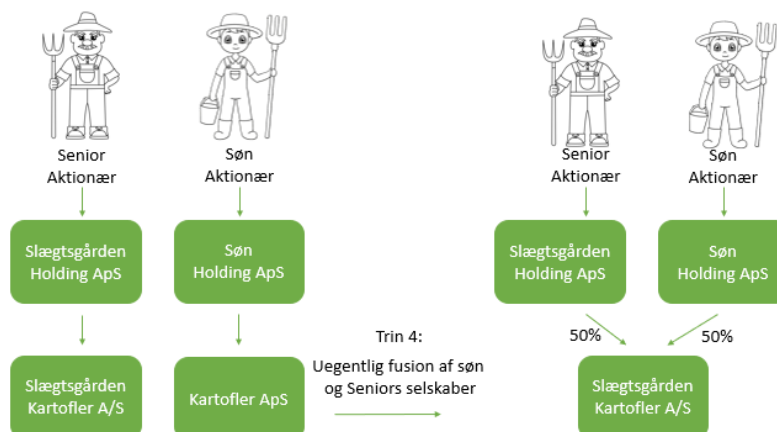
Sønnen skal overtage kartoffelavlens i selskabet Slægtsgården Kartoffler A/S. Efter omdannelsen af hans personligt ejede virksomhed til et selskab og etableringen af en holdingstruktur har Søn mulighed for at opnå ejerskab af Slægtsgården Kartoffler A/S ved at fusionere de to selskaber. Fusion er muligt efter reglerne i SEL kapitel 15. Fusionen er en uegentlig vandret fusion, hvor slægtsgården Kartoffler A/S er det fortsættende selskab, mens Kartoffler ApS er det ophørende.

På denne måde opnår Søn ejerskab i driftsselskabet, som han efter generationsskiftets gennemførelse skal være ene-ejer af. Efter fusionen vil Senior fortsat eje 50 % af aktierne, men ved fusionen har Søn opnået 50 % ejerskab uden at gennemgå en egentlig købsituation. For nærmere analyse af fusionen og hvorledes den lever op til LBL henvises der til kapitel 5.2.2.1.

Ved fusionen opstår der et debitorskifte, men på linje med spaltning er der hjemmel til universalsuccession jf. SEL §236, hvilket reducerer risikoen i forhold til eksempelvis omdannelsen. En nærmere analyse af dette findes i kapitel 5.2.4.

Efter fusionen ejer senior gennem Slægtsgården Holding A/S og sønnen gennem Søn Holding ApS sammen Slægtsgården Kartoffler A/S, og generationsskiftet er nu igangsat.

Fusionen kan illustreres således:

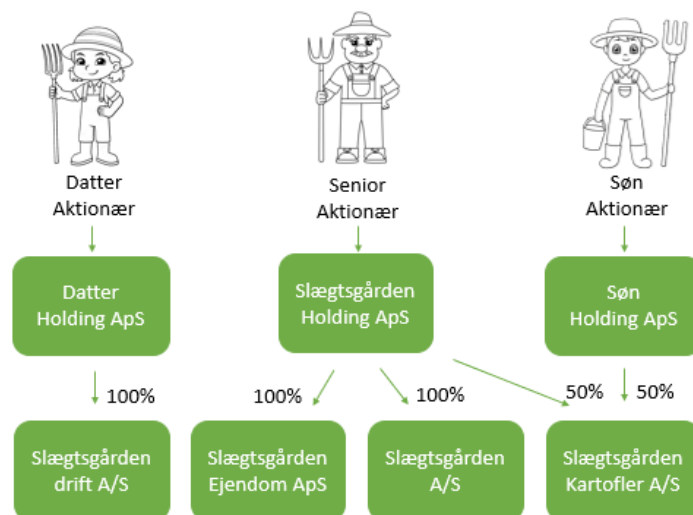
Figur 11 - Illustration af uegentlig vandret fusion - egen tilvirkning

Proceduren for fusionen indebærer, ligesom ved spaltningen, opfyldelse af formelle krav i overensstemmelse med bestemmelserne i SEL kapital 15. At gennemføre fusionen af de to selskaber kræver nogle administrative ressourcer til udarbejdelsen af de nødvendige dokumenter, i overensstemmelse med lovens krav samt rådgivning. En analyse af de nødvendige dokumenter og eventuelle undtagelser baseret på lovens lempelige bestemmelser findes i kapital 5.2.3.

For Datterens vedkommende muliggør opdelingen af Slægtsgården i et driftsselskab og et ejendomsselskab, at hun kan overtage en større andel af driften, måske endda hele driftsselskabet, afhængig af hendes finansielle muligheder, da opdelingen har reduceret finansieringsbehovet væsentligt. Overdragelsen sker som overdragelse af aktier mellem Seniors holdingselskab, Slægtsgården Holding ApS og Datter Holding ApS. Ligesom i andet scenarie har Datter forskellige finansieringsmuligheder, helt eller delvist kontant, ekstern finansiering eller via gældsbeholdninger fra Slægtsgården Holding ApS. Det forudsættes at den mindre finansielle byrde har gjort det muligt for Datter at overtage det fulde ejerskab af Slægtsgården drift A/S.

Efter spaltningen og det igangsatte ejerskifte kan Slægtsgården drift A/S fortsætte driften ved at leje avlsbygningerne i overensstemmelse med LBL §28, indtil det videre ejerskifte finder sted.

Forudsat at Datter har mulighed for at erhverve det fulde ejerskab af driftsselskabet Slægtsgården drift A/S og at sønnens selskab Kartoffler ApS fusionere med Slægtsgården Kartoffler A/S, vil ejerskabet og strukturen efter første del af generationsskiftet kunne illustreres således:

Figur 12 - illustration af strukturen og ejerskabet i generationsskiftet, efter første del af overdragelsen - egen tilvirkning

Generationsskiftet er endnu ikke fuldført, da Senior fortsat ejer Slægtsgården Ejendom ApS samt 50% af Slægtsgården Kartoffler A/S.

4.3.4 Trin 5: Videre overdragelse og fuldførelse af generationsskiftet

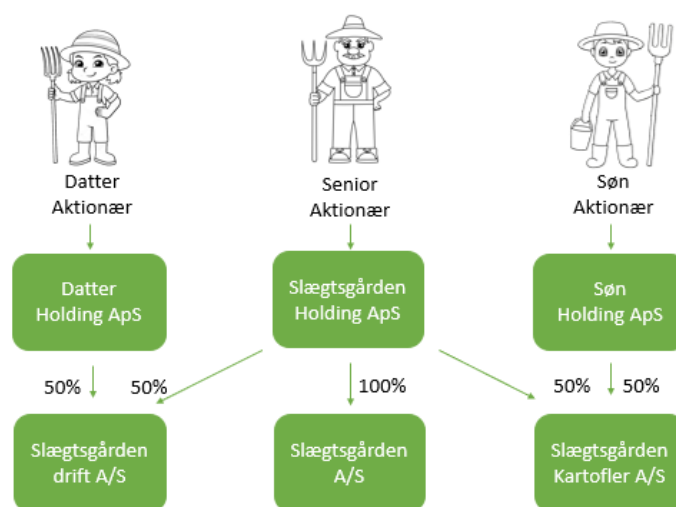
Næste trin i generationsskiftet indebærer, at Søn skal opnå det fulde ejerskab af Slægtsgården Kartoffler AS, og at Datter skal overtage ejendommen. Dette vil sikre, at Senior efter fuldførelsen af generationsskiftet kun ejer den ønskede del, nemlig naboejendommen i Slægtsgården A/S.

Målet er Datter også skal eje ejendommen Slægtsgården, som ejes af ejendomsselskabet, Slægtsgården Ejendom ApS, på sigt, således at hun opnår ejerskab af bedriften Slægtsgården som helhed. Ligesom ved overdragelsen af Slægtsgården Kartoffler A/S til sønnen, kan en fusion anvendes som et overdragelses- og omstrukturingsværktøj, til at opnå det ønskede ejerskab. Tidshorisonten for fusionen kan afhænge af forskellige overvejelser. Af finansielle hensyn kan det være fordelagtigt at opbygge et stærkere kapitalberedskab efter spaltningen, mens omkostningsmæssige hensyn kan favorisere en så kort ventetid som muligt med henblik på at minimere lejeomkostningerne til avlsbygningerne i driftsselskabet.

Ved at Fusionere Slægtsgården Ejendom ApS og Slægtsgården drift A/S opnår Datter ejerskab af ejendommen. Dette indebærer en ugentlig og vandret fusion, hvor Slægtsgården Ejendom ApS er det ophørende selskab, og Slægtsgården drift A/S er det fortsættende selskab. Ejendommen overgår nu fra at være en udlejningsejendom til at være en erhvervsmæssig relateret ejendom, og det påløber ikke længere omkostninger til leje, da driften og ejendommen nu er i sammen selskab.

Senior får dog igen ejerskab i Slægtsgården drift A/S. De aktier kan efterfølgende overdrages til Datter, eller på anden måde fragå Senior, Slægtsgården Holding ApS, således at hun på sigt er eneejer. Denne fusion får de samme konsekvenser som det er beskrevet oven for i trin fire ved fusion af Slægtsgården kartofler A/S og Kartoffler ApS. Hvorledes fusionen er i overensstemmelse med LBL analyseret i kapitel 5.2.2.1.

Efter fusionen kan strukturen i generationsskiftet nu illustreres som neden for:

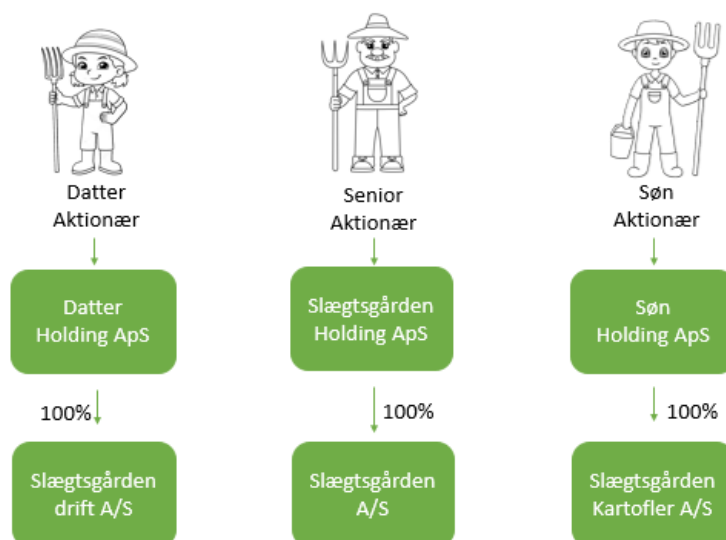
Figur 13 - illustrationen af selskabsstrukturen - egen tilvirkning

Generationsskifte befinder sig nu på et stadie, hvor selskabskonstruktionen omfatter det ønskede antal selskaber. Den sidste del af generationsskiftet indebærer at Datter og Søn, gennem deres holdingselskaber, opnår fuldt ejerskab af de to driftsselskaber, således at generationsskiftet er fuldført og den ønskede ejer- og selskabskonstruktion er realiseret.

Der eksisterer flere muligheder for, hvordan børnene opnår det fulde ejerskab. Det kan enten realiseres ved overdragelse af aktierne mellem holdingselskaberne, og som tidligere nævnte er der forskellige finansieringsmuligheder tilgængeligt. Ud over denne mulighed, hvor børnene finansierer det endelige ejerskifte gennem holdingselskaberne, er det ligeledes en mulighed at lade driftsselskaberne finansiere det endelige ejerskifte i henhold til visse selskabsretlige muligheder. Dette kan opnås gennem kapitalnedsættelse, hvis reglerne i SEL kapitel 11 følges.

Ved kapitalnedsættelse er der som tidligere nævnt to faser. Først skal det øverste ledelsesorgan vurdere selskabets kapitalforhold, herunder robustheden og fri egenkapital, hvorefter man planlægger og gennemføre den nødvendige selskabsretslige procedure. Ud over ledelsesansvaret for vurderingen af kapitalforholdenes robusthed er der også en risiko ved kapitalnedsættelsen, idet det kræver opfordring til kreditorerne, hvorfor det alt andet lige kræver samtykke fra hovedkreditorerne, som tidligere beskrevet i andet scenarie. For analysen af hvorledes det er selskabsretsligt muligt at lade driftsselskaberne finansiere det fuldførte ejer- og dermed generationsskifte henvises der til kapitel 5.3.

Den endelige selskabskonstruktion kan illustreres således:

Figur 14 - illustration af den endelige selskabskonstruktion efter generationsskiftet er gennemført - egen tilvirkning

5. Selskabsretslige problemstillinger ved generationsskiftet af Slægtsgården

I dette kapitel vil forskellige og relevante selskabsretslige problemstillinger, der opstår i forbindelse med et generationsskifte blive analyseret, i forhold til deres påvirkning af generationsskiftet for Slægtsgården i de forskellige scenarier.

Ud over de selskabsretlige regelsæt skal omstruktureringerne i forbindelse med generationsskiftet også overholde reglerne i Landbrugsloven. Dette kapitel indeholder derfor også afsnit, hvor det analyseres, hvordan de selskabsretlige omstruktureringer og overdragelser lever op til kravene i LBL, nærmere bestemt i afsnit 5.2.1.1 og 5.2.2.1.

5.1 Omdannelse af personligt ejet virksomhed til selskab og stiftelse af holdingselskaber

I forbindelse med omdannelses fra personlig ejede virksomhed til kapital selskab er der en række selskabsretslige regelsæt som skal overholdes. Disse vil blive gennemgået og analyseret med henblik på deres påvirkning af generationsskiftet for Slægtsgården.

Ud over omdannelsen nævnt ovenfor er der behov for at stifte andre selskaber i løbet af de forskellige trin i scenarierne for generationsskiftet for at opnå den ønskede struktur. Stiftelsen af disse selskaber vil ligeledes blive analyseret neden for.

5.1.1 Stiftelse af et kapital selskab

Når det i forbindelse med planlægningen af generationsskiftet for Slægtsgården besluttet, at driften skal gå fra at være en personligt ejet virksomhed til at blive drevet i et selskab, som i andet og tredje scenarie, er det nødvendigt at stifte et selskab, da Senior ikke ejer et i forvejen. Reglerne om at stifte et selskab findes i SEL kapitel tre. Iflg. SEL §24 er det muligt at stifte et selskab alene eller sammen med flere. Når Senior omdanner sin personligt ejet virksomhed til et selskab, er der tale om én stifter. Alternativt, hvis Senior og børnene vælger at starte generationsskiftet i et I/S, første scenarie, for så senere at omdanne til et selskab ville det som skrevet fortsat være en mulighed, med tre stiftere.

I tredje scenarie hvor sønnen også anbefales at omdannet sin personligt ejet virksomhed, gælder det sammen som ved Seniors omdannelsen. Ved at danne holdingstruktur skal der ligeledes stiftes nye selskaber, holdingselskaber, hvilket gør sig gældende i både andet og tredje scenarie med Slægtsgården Holding ApS, Datter Holding ApS og Søn ApS. Når et nyt selskab stiftes, skal stifteren

have udarbejdet og underskrevet et stiftelsesdokument, der blandt andet skal indeholde selskabets vedtægter jf. SEL §25. Vedtægterne skal iflg. SEL §28 oplyse om følgende:

- "1) Kapitalselskabets navn og eventuelle binavne,*
- 2) kapitalselskabets formålet,*
- 3) selskabskapitalens større og antal af kapitalandele eller kapitalandelenes pålydende værdi,*
- 4) kapitalandelenes rettigheder,*
- 5) kapitalselskabets ledelsesorganer, herunder oplysninger om den valgte ledelsesstruktur jf. §111, og i aktieselskaber oplysning om antallet eller mindste og højeste antal medlemmer af de forskellige ledelsesorganer og eventuelle suppleanter som valgperioden for medlemmerne af det øverste ledelsesorgan,*
- 6) indkaldelse til generalforsamling og*
- 7) kapitalselskabets regnskabsår." (SEL §28)*

Punkt nr. 2 ovenfor vil ved driftsselskaber være at drive landbrug, mens det for holdingselskaberne er det at eje andele i driftsselskaberne. Punkt nr. 5 vil variere afhængigt af, om det er i A/S'erne eller ApS'erne. I A/S'erne opbygges ledelsesstrukturen i praksis i langt de fleste tilfælde med en direktion og en Bestyrelse. I ApS'er er det oftest blot en direktion, med hovedaktionæren som direktør, særligt hvis der er tale om mindre selskaber, hvor der kun er en aktionær, som det er tilfældet i ApS'erne i både andet og tredje scenarie.

Udover vedtægterne skal stiftelsesdokumentet iflg. SEL §26 også indeholde mere generelle oplysninger såsom:

- "1) navn, bopæl og eventuelt cvr-nummer for kapitalselskabets stiftere,*
- 2) tegningskursen for kapitalandelene,*
- 3) fristerne for tegningen og indbetalingen af kapitalandelene,*
- 4) fra hvilken bestemt dato stiftelsen skal have retsvirkning, jf. § 40, stk. 3-5,*

5) fra hvilken bestemt dato stiftelsen skal have virkning i regnskabsmæssig henseende, jf. § 40, stk. 6, og

6) hvorvidt kapitalselskabet skal afholde omkostningerne ved stiftelsen og i bekræftende fald de anslåede omkostninger.” (SEL §26)

I henhold til SEL §27 fremgår det, at stiftelsesdokumentet yderligt skal indeholde bestemmelser om en række forhold, hvis der er truffet beslutninger om disse. Dette omfatter blandt andet særlige rettigheder eller andre fordele for stiftere eller andre, fravalgt af revision hvis det er muligt, mulighed for tegning af kapitalandele ved apportindskud, og størrelsen af den tegnede selskabskapital, der er indbetalt på stiftelsestidspunktet.

I stiftelsesdokumentet for de omdannede driftsselskaber i andet og tredje scenarie, betyde dette eksempelvis, at det skal angives, at selskabskapitalen er tegnet ved apportindskud, da det er Slægtsgården, eller sønnens virksomhed, der indskydes. Desuden skal det fremgå, at hele selskabskapitalen er fuldt indbetalt som følge af apportindskuddet.

For holdingselskaberne, der stiftes ved aktieombytning, skal det ligeledes angives, at selskabskapitalen er tegnet ved apportindskud, blot i form af aktier/anparter. For Datter Holding ApS og Søn holding ApS i andet scenarie og Datter Holding ApS gør dette sig ikke gældende.

Når selskabskapitalen skal indbetales, kan det ske som kontant indskud eller ved indskud af andre værdier end kontanter, også kaldet apportindskud. Iflg. SEL §33 er det ved kontant indskud muligt at nøjes med at indbetalt 25 % af selskabskapitalen, dog skal der minimum indbetales 40.000 kr. Dette betyder, at for ApS'er er det kun muligt at indbetale mindre en 100%, ned til de 25%, hvis indskuddet af selskabskapital overstiger minimumskravet. Indbetalingen skal ske forholdsmæssigt for hver kapitalandel, således at der for hver kapitalandel indbetales de 25% eller mere, alt efter hvad der bestemmes ved stiftelsen. Når der er tale om et ApS er det ligeledes muligt at indbetale en eventuel overkurs forholdsmæssigt, det er det ikke ved A/S'er, hvor den fulde overkurs skal indbetales jf. SEL §33. Hvis hele eller dele af selskabskapitalen indskydes som apportindskud, skal hele selskabskapitalen og en eventuel overkurs indbetale jf. SEL §33 stk. 1, 4. pkt.

I Andet scenarie betyder ovenstående, at den indskudte selskabskapital indbetales fuldt ud ved stiftelsen af Slægtsgården A/S, og Slægtsgården Holding ApS. Mens det i tredje scenarie gør sig

gældende for: Slægtsgården A/S, Slægtsgården Holding ApS, Kartoffler ApS og Søn Holding ApS. Selskaberne Datter Holding ApS og Søn Holding ApS i andet scenarie og Datter Holding ApS i tredje scenarie stiftes derimod ved kontant indskud, hvorfor det er muligt for Søn og Datter at indbetale mindre end den fulde selskabskapital. De skal dog som indbetale minimum 40.000 kr. jf. ovenfor. For de selskaber som stiftes i forbindelse med spaltningerne i andet og tredje scenarie gælder reglerne her, og i SEL kapitel 3 om stiftelse generelt, som udgangspunkt ikke, jf. SEL §268 stk. 5.

5.1.2 Apportindskud

Sker indskuddet af selskabskapitalen ikke ved kontant indskud kan det iflg. SEL §35 ske ved *"Indskud i andre værdier end kontanter, dvs. apportindskud..."*(SEL§35). Videre fremgår det af §35, at disse andre værdier, *"... skal have en økonomisk værdi og kan ikke bestå i pligt til at udføre et arbejde eller levere en tjenesteydelse."* (SEL §35)

Hvad apportindskuddet kan bestå af, er ikke direkte defineret, men kan defineres modsætningsvist som noget, der ikke er kontanter, og som ikke må bestå af pligt til at udføre et arbejde eller levere en tjeneste. Det er ikke afgørende, om der er tale om materielle, immaterielle eller finansielle aktiver, blot de har en økonomisk værdi, hvilket vil sige, at det er muligt at måle markedsværdien. Ud fra SEL §35 er det ikke væsentligt for vurderingsmanden at overveje aktiverens nytteværdi for det pågældende selskab, men blot dets markedsværdi. Det er dog vigtigt, at det kan være omfattet af formålsbeskrivelsen, der fremgår af stiftelsesdokumentet, som nævnt oven for. (Werlauff, 2019, s. 258-259)

Dette giver en mulighed for at indskyde en hel virksomhed som apportindskud ved stiftelsen af et selskab under en omdannelse, sådan som det er tilfældet med Slægtsgården i casen. Selskabslovgivningen stiller imidlertid en række betingelser for at foretage apportindskud. Der skal udarbejdes en vurderingsberetning, der blandt andet har til formål at tilgodese kreditorernes og eventuelle minoritetsejers hensyn (Werlauff, 2019, s. 260). Vurderingsberetningen skal iflg. SEL §36 indeholde:

1. *"en beskrivelse af hvert indskud,*
2. *oplysning om den anvendte fremgangsmåde ved vurderingen,*
3. *angivelse af det vederlag, som er fastsat for overtagelsen, og*

4. *erklæring om, at den ansatte økonomiske værdi mindst svarer til det aftalte vederlag, herunder den eventuelle pålydende værdi af de kapitalandele, der skal udstedes, med tillæg af en eventuel overkurs.*" (SEL §36)

SEL § 36 nr. 4's ordlyd omkring, at "*den ansatte økonomiske værdi mindst svarer til det aftalte vederlag... med tillæg af en eventuel overkurs.*" tjener til at sikre overholdelse af forbuddet mod at tegne aktier/anparter til underkurs i henhold til SEL §31. Ved at specificere, at den økonomiske værdi skal være mindst det aftalte vederlag, beskytter bestemmelsen imod at fastsætte en for lav pris for aktierne/anparterne, hvilket kan have negative konsekvenser for kreditorerne og mindretalsaktionærer.

Ordet "mindst" i SEL § 36 nr. 4 har også betydning i selskabsretlig sammenhæng, da det tillader forsigtige vurderinger, der kan overføre skjulte reserver, hvilket øger egenkapitalen og aktiekursen. Dette skal dog være i overensstemmelse med årsregnskabslovens generalklausul i § 11, som kræver, at årsregnskabet giver et retvisende billede af virksomhedens aktiver og passiver, finansielle stilling og resultat. Begrebet "retvisende billede" er bredt og giver plads til fortolkning, så det er vigtigt, at vurderingsmændene beskriver de anvendte fremgangsmåder og regnskabsprincipper i overensstemmelse med SEL § 36 nr. 2. (Fode, Munck, & Sørensen, 2022, s. 630-631).

Videre af SEL § 36 stk. 2 fremgår det, at vurderingsberetningen tidligst må udarbejdes fire uger før stiftelsesdokumentet underskrives, ellers skal beretningen udarbejdes på ny. Dette sker ud fra en betragtning om, at en eksisterende virksomhed jo er i løbende drift, og det er derfor nødvendigt med aktualitet i vurderingsberetningen. Når der, som i denne case, er tale om en eksisterende virksomhed, skal vurderingsberetningen ligeledes indeholde en åbningsbalance for selskabet jf. SEL § 36 stk. 3. Åbningsbalancen skal udarbejdes ud fra de samme regnskabsprincipper, som virksomheden vil anvende fremover, og den skal være uden forbehold. Hvis selskabet er revisionspligtigt, skal åbningsbalancen have en revisionserklæring uden forbehold. At åbningsbalancen skal udarbejdes ud fra den anvendte regnskabspraksis, som skal gøre sig gældende for selskabet, betyder i teorien, at det kan være andre regnskabsprincipper end virksomheden før har anvendt, da personligt ejede virksomheder ikke er underlagt ÅRL's regler. I

Praksis får langt de fleste personlig ejede virksomheder dog udarbejdet en årsrapport det tager udgangspunkt i reglerne i ÅRL, da det ofte kræves af banker og realkreditinstitutter.

Vurderingsberetningen skal iflg. SEL §36 nr. 1 indeholde en opremsning og beskrivelse af samtlige aktiver, når der indskydes en eksisterende virksomhed. Det er i langt de fleste tilfælde ikke muligt, da det vil være for omfattende et arbejde for vurderingsmanden. I denne situation kan åbningsbalancen benyttes, såfremt dens specifikationer lever op til ÅRL og de dertilhørende bekendtgørelsers specifikationskrav til en balance. (Werlauff, 2019, s. 261)

Vurderingsberetningen skal udarbejdes af en eller flere uvildige og sagkyndige vurderingsmænd, der kan være en af stifteren valgt godkendt revisor eller en vurderingsmand udvalgt af skifteretten i andre tilfælde i overensstemmelse med SEL § 37.

Vurderingsberetning skal indeholde en beskrivelse af Slægtsgården som indskud, dvs. en beskrivelse af aktiverne og forpligtelserne, eksempelvis af maskiner, besætning, foderbeholdninger, jordbeholdninger, salgsbeholdninger, ejendomme, mv afhængigt af hvilket af de stiftet selskaber der er tale om. I holdingselskaberne skal vurderingsberetningen laves om aktierne/anparterne i driftsselskaberne. Vurderingsberetningen kan udarbejdes af Slægtsgårdens sædvanlige godkendte revisor. Fordelen ved dette er, at denne revisor, hvis han/hun har været revisor for Senior i flere, har et godt kendskab til og forståelse af virksomheden.

5.1.3 Registrering

Kapitalselskabet skal registreres hos Erhvervsstyrelsen senest to uger efter at stiftelsesdokumentet er underskrevet. er det ikke sket, eller er registreringen ikke modtaget hos Erhvervsstyrelsen inden fristen, kan registreringen ikke finde sted jf. SEL § 40 stk. 1. Derudover fastslår §40 stk. 2, at hvis mindst 25 pct. af den samlede kapital (dog med minimum et på 40.000 kr., jf. §4, stk. 2), ikke er indbetalt, kan selskabet heller ikke registreres. Dette indebærer, at den krævede indbetaling af selskabskapitalen og eventuel overkurs i henhold til SEL § 33, stk. 1, skal være opfyldt for at gennemføre registrering. Derudover skal der ved registrering efter stk. 1 indsendes bevis for, at kapitalen er indbetalt på registrerings- eller anmeldelsestidspunktet senest.

I driftsselskaberne og de af holdingselskaberne hvor der som skrevet er tale om apportindskud, hvorfor hele indskuddet mv. indbetalt.

Et selskabs stiftelse har retsvirkning fra stiftelsesdokumentets underskriftsdato eller fra den senere dato, som er anført i stiftelsesdokumentet, jf. SEL §40 stk. 3, dog gælder det ved apportindskud iflg. stk. 5, at stiftelsen ikke kan tillægges retsvirkning senere end tidspunktet for selskabets registrering. Hvilket som skrevet gør sig gældende i denne case.

Retsvirkning i regnskabsmæssig forstand gør sig iflg. SEL §40 stk. 6 gældende fra første dag i den indskydende virksomheds igangværende regnskabsår. Dette vil for langt de fleste virksomheder være den. 1/1 i det år hvor stiftelsen af selskabet finder sted.

5.1.4 Debitorskifte ved stiftelse af selskab

Når der er tale om en omdannelse, hvor en virksomhed har været drevet som personligt ejet virksomhed og fremover skal drives i et kapitalselskab, trin et i både andet og tredje scenarie, indebærer dette et fuldstændigt ejerskifte. I den anvendte cases tilfælde er det ikke længere den fysiske person Senior, der ejer Slægtsgården, men derimod den juridiske person Slægtsgården A/S. Dette medfører en overdragelsessituation og udgør et debitorskifte, hvor forpligtelserne i Slægtsgården overgår fra Senior til Slægtsgården A/S. I første scenarie bliver der i stedet for tilføjet flere debitorer, der sker derfor et delvist debitorskifte.

Et debitorskifte kan ud fra almindelige obligationsretslige principper ikke ske uden enten lovhjemmel eller kreditorsamtykke. Ved virksomhedsomdannelse ved apportindskud er der ingen lovhjemmel til debitorskifte. Derfor kræves der kreditorsamtykke. Dette princip er baseret på tanken om at beskytte kreditorer mod, at de får overført en fordring fra en betalingsstærk debitor til en mindre betalingsstærk debitor ved et debitorskifte, hvilket kunne sætte kreditorerne i en dårligere position. Derfor har kreditorer som hovedregel mulighed for at modsatte sig et debitorskifte ved ikke at give kreditorsamtykke. Er det ikke muligt at modtage kreditorsamtykke fra samtlige kreditorer betyder det at selskabet skal indfri forpligtelserne. (Lütken, 2020, s. 56-62; Werlauff, 2019, s. 271)

Frigørelsen af den oprindelige debitor, sker først, når der er udarbejdet en gældsoverdragelseserklæring. I denne erklæring forpligter den nye debitor sig overfor kreditoren på samme måde som den tidligere debitor gjorde. (Lütken, 2020, s. 56-62; Werlauff, 2019, s. 271) Det samme gør sig gældende i tredje scenarie hvor Søn indskyder hans personligt ejet virksomhed med kartoffelavl, hvor der ligeledes opstår et debitorskifte, og derfor krav om kreditorsamtykke.

5.2 Fusion og Spaltning af selskaber i generationsskiftet af Slægtsgården

Dette kapitel indeholder en gennemgang af de selskabsretslige lovgrundlag for fusioner og spaltninger af danske selskaber, og analysere, hvorledes det påvirker omstruktureringen af Slægtsgården i generationsskiftet. Udover bestemmelserne i selskabslovens skal omstruktureringerne også leve op til bestemmelserne i landbrugsloven, hvilket ligeledes vil blive analyseret i dette kapitels afsnit. Det sker først for spaltning i kapital 5.2.1 og 5.2.1.1 og efterfølgende for fusion i kapital 5.2.2 og 5.2.2.1

Selskabsretsligt reguleres fusioner og spaltninger af danske selskaber af selskabslovens kapitel 15, der er i nogle af kapitlets bestemmelser indbygget nogle lempende regler, som gør fusions- og spaltningens proceduren lettere i form af mindre dokumentation, hvis blot kapitalejerne er enige herom, disse vil løbende blive gennemgået. De formelle selskabsretslige krav for fusioner og spaltningers procedure er langt hen ad vejen ens, hvorfor de behandles sammen, dog vil der de steder hvor lovens regler ikke er ens blive sat fokus på forskellighederne., i kapitel 5.2.3, 5.2.4 og 5.2.5.

5.2.1 Selskabsretslig definition og lovgrundlag af spaltninger

Reglerne vedrørende spaltning fremgår af SEL §§254-270. For at et kapitalselskab kan gennemføre en spaltning, skal beslutningen vedtages på generalforsamlingen jf. SEL §254. Der kan grundlæggende foretages to typer af spaltninger:

- 1) En fuldstændig spaltning, hvor selskabets aktiver og forpligtelser som helhed overdrages til et eller flere eksisterende eller nye selskaber, hvor vederlaget sker til det indskydende selskabs ejere jf. SEL § 254 stk. 1, 2. pkt. Eller
- 2) En delvisvis spaltning, hvor kun en del af selskabet aktiver og passiver overdrages til et eller flere eksisterende eller nye selskaber jf. SEL § 254 stk. 1, 3. pkt.

Ved en fuldstændig spaltning ophører det indskydende selskab med at eksistere, hvorfor det også kaldes en ophørsspaltning. Ved den delvise spaltning eksisterer det indskydende selskab fortsat, men en del, også kaldet en gren, af selskabet bliver spaltet fra, hvorfor det også kaldes en grenspaltning. i lovens §270 fremgår der nogle særlige regler for lodrette spaltninger, disse vil dog ikke blive gennemgået i dette speciale, da det ikke er relevant for casen.

5.2.1.1 Spaltning af Slægtsgården A/S og overholdes af LBL

I trin tre i både andet og tredje scenarier sker der en omstrukturering af Slægtsgården A/S, som forberedelse i generationsskiftet. I begge scenarier sker der en grenspaltning af driftsselskabet Slægtsgården A/S, selskabskonstruktionen efter spaltningen er dog ikke ens i de to scenarier.

Argumenterne for at vælge spaltning som et omstrukturingsværktøj i dette generationsskifte er flere. Først og fremmest er det relevant i denne sag at isolere de forskellige forretningsområder samt de tilhørende risikoprofiler. Finansielt set gør det det lettere for den yngre generation at finansiere deres indtræden i en del af den samlede bedrift. Derudover er spaltningen begrundet ud fra den faglige interesse hos den yngre generation, samt den ønskede konstruktion efter generationsskiftet.

I andet scenarie foretages en spaltning af Slægtsgården A/S, hvor landbrugsejendommene med dyrehold og kartoffeldyrkning udspaltes til et nyt selskab, Slægtsgården drift A/S. Den mindre naboejendom, der alene udlejes og bortforpagtes, forbliver i Slægtsgården A/S. For en illustration af denne omstrukturering henvises der til figur 6 i kapitel 4.2.3.

Ejendommene forbliver som før i landbrugslovens forstand. Før omstruktureringen af Slægtsgården var der tre selvstændige ejendomme, slægtsgården og de to naboejendomme under et ejerskab. Efter omstruktureringen eksisterer de tre ejendomme stadig i deres oprindelige form, men ejes nu af to forskellige selskaber, nemlig Slægtsgården A/S og Slægtsgården drift A/S.

I forhold til LBL's bopælspligt, så skal den opfyldes af en fysisk person, jf. LBL §20 stk. 1. For ejendommen Slægtsgården og den større naboejendom som begge nu ejes af Slægtsgården drift A/S kan bopælspligten blive opfyldt ved, at en fysisk person tager fastbopæl på bare en af ejendommene, da de har samme ejerforhold. Under forudsætning af, at Senior fortsætter med at bo i Slægtsgården stuehus, kan han opfylde bopælspligten ved at forblive boende som lejer. Samtidigt kan den lejer, han må have på den mindre naboejendom, fortsat opfylde bopælspligten, nu bare for Slægtsgården A/S i stedet for Senior. Når ejendommene erhvervs, skifter ejer, skal bopælspligten opfyldes inden der er gået seks måneder og i de kommende 10 år jf. LBL §20. for naboejendommen i Slægtsgården A/S gælder det fra omdannelsen, mens det for Slægtsgården og

den større naboejendom gælder fra spaltningen, hvor det er Slægtsgården Drift A/S der erhverver dem.

I tredje scenarie foreslås grenspaltningen af driftsselskabet Slægtsgården på en alternativ måde. Slægtsgården A/S bør i tredje scenarie spaltes, så der efterfølgende dannes fire drifts- og ejendomsselskaber. Den foreslåede opdeling indebærer, at hovedejendommens bygninger og tilhørende jorder spaltes i et nyt selskab, Slægtsgårdens Ejendom ApS, mens selve landbrugsbedriften med besætning, beholdninger og løsøreaktiver, der er nødvendige for at videreføre driften, ligeledes spaltes i et nyt selskab ved navn Slægtsgården Drift A/S. Derudover forbliver den mindre naboejendom i Slægtsgården A/S, som det også er tilfældet i andet scenarie, mens den større naboejendom med store jordarealer spaltes til et nyt A/S, Slægtsgården Kartoffler A/S.

Efter spaltningen ejes de fire drifts- og ejendomsselskaber af senior gennem Slægtsgården Holding ApS. For en illustration af dette henvises der til figur 10 i kapitel 4.3.2.

Udover udspaltningen til flere selskaber end i andet scenarie foreslås det også at der fraskilles og omlægges noget jord, fra den mindre naboejendom i Slægtsgården A/S, til den større naboejendom i Slægtsgården Kartoffler A/S. Det er muligt at fraskille jordarealer alene jf. LBL § 10, når der er tale om mere end 2 ha. Derudover er der som beskrevet i kapitel 2.3, en række krav til overdragelsen, herunder at jorden overdrages til en ejer, der i forvejen har en bebygget landbrugsejendom. Dette er et krav ud fra lovens udgangspunkt om, at man ikke kan eje jord alene, en bygningsløs ejendom, men at man skal eje en ejendom med bebyggelse, således at bopælspligten kan opfyldes (Landbrugsstyrelsen, 2022, s. 28). Dette opfyldes ved, at den større naboejendom er i det overtagende selskab, Slægtsgården Kartoffler A/S. Det er muligt at sammenlægge den fraskilte jord med den større naboejendom ud fra reglerne i LBL § 29, når det forudsættes at der er mindre end 2 km mellem jorden og ejendommen. Det er en ekstra administrativ byrde at skulle have udarbejdet deklARATIONERNE på først fraskillelsen af jorden og efterfølgende sammenlægningen. Bopælspligten opfyldes for naboejendommen i Slægtsgården A/S som i andet scenarie af den eksisterende lejer, og de 10 år tæller fra omdannelsen. For Slægtsgården er det nu Slægtsgårdens Ejendom ApS der skal have opfyldt bopælspligten af en fysisk person. Forudsættes det ligesom i andet scenarie, at Senior fortsætter med at have bopæl på

Slægtsgården vil han opfylde bopælspligten, som skal være opfyldt i 10 år fra spaltningen. Modsat i andet scenarie kan bopælspligten på den større naboejendom ikke blive opfyldt at sammen lejer, Senior, som på Slægtsgården, da disse i dette scenarie ikke ejes af sammen selskab. Der skal derfor være fundet en lejer inden seks måneder, for at opfylde reglerne i LBL §20, medmindre man søger dispensation som følge af særlige forhold jf. LBL §20 stk. 2. det kan som beskrevet i kapitel 2.2 eksempelvis være hvis det kræver en renovering før det er beboeligt.

5.2.2 Selskabsretslig definition og lovgrundlag for fusioner

Reglerne om fusion fremgår af selskabslovens §§236-253. En fusion defineres selskabsretsligt i §236 som enten en uegentlig fusion eller en egentlig fusion. Ved en uegentlig fusion forstås, at et selskab opløses uden likvidation, ved som helhed at overdrage alle selskabets aktiver og forpligtelser til et andet eksisterende selskab, det fortsættende selskab, mod vederlag til kapitalejerne i det ophørende selskab. Ved en egentlig fusion forstås, at to eller flere selskaber ligeledes opløses uden likvidation, og sammenlægges ved at overdrage alle selskabernes aktiver og forpligtelse til et nyt selskab. Forskellen på den uegentlige og egentlige fusion er altså om det fortsættende selskab er et af de eksisterende selskaber eller et nyt selskab. (Fode, Munck, & Sørensen, 2022, s. 690)

Udover den selskabsretslige definition af uegentlige og egentlige fusioner kan fusioner også være både vandrette, lodrette og omvendt lodrette. Ved en vandret fusion forstås, når to eller flere selskaber på samme niveau fusioneres, hvilket vil sige, at der ikke er tale om et moder-datterselskabsforhold. Selskaberne kan dog godt have samme ejerkreds, men der kan også være tale om opkøb mellem uafhængige parter. En lodret fusion er derimod en fusion mellem et moder- og datterselskab, hvor moderselskabet er det fortsættende selskab. Er datterselskabet i stedet for det fortsættende selskab kaldes det en omvendt lodret fusion. (Fode, Munck, & Sørensen, 2022, s. 690-691) i lovens §252 fremgår der nogle særlige regler for lodrette fusioner, disse vil dog ikke blive gennemgået i dette speciale, da det ikke er relevant for casen.

5.2.2.1 Fusioner i generationsskiftet af slægtsgården og overholdelse af LBL

Fusion kan anvendes som et redskab i et generationsskifte, hvor den virksomhed, der er genstand for generationsskiftet, først spaltes op et driftsselskab og et ejendomsselskab for at reducere

finansieringsbehovet for den yngre generation. Efterfølgende fusioneres selskabernes således at den yngre generations får ejerskab over hele ejendommen (Olsen, 2017, s. 186-187)

I tredje scenarie bruges fusion som overdragelsesværktøj i to tilfælde: Først gennemføres en vandret uegentligfusion ved at fusionere sønnens driftsselskab, Kartoffler ApS (det ophørende selskab), med Slægtsgården Kartoffler A/S (det fortsættende selskab).

Fusionen gør blot at kapitalselskabet Slægtsgården Kartoffler A/S ejer to landbrugsejendomme, der ændres ved fusionen ikke på ejendommene, som ved spaltningen. Fusionen ændrer dog på ejerskabet, hvorfor den 10 årige periode for bopælspligten starter på ny, hvad angår den ejendom som sønnen ved omdannelsen til Kartoffel ApS indskød. De to ejendomme har nu samme ejerforhold, hvorfor bopælspligten for begge ejendomme kan opfyldes af én lejer på en af ejendommene, jf. tidligere beskrivelse i kapitel 2.2, det kan eksempelvis være sønnen selv det fortsat bor på den ejendom han tidligere ejede i hans personligt ejet virksomhed.

Den anden fusion er mellem Slægtsgården drift A/S og Slægtsgården Ejendom ApS. På denne måde opnår Datter ejerskab af ejendommen også, bare i flere trin, end hvis hun fra start skulle overtage ejerskab i hele bedriften Slægtsgården, hvilket, som tidligere nævnt gør det lettere at finansiere med et mindre finansielt behov fra start. I perioden hvor ejendommen ejes af Slægtsgården Ejendom A/S og driften af slægtsgården er i Slægtsgården drift A/S, har slægtsgården drift A/S mulighed for at leje driftsbygningerne jf. LBL §28. Når selskaberne er fusioneret ændres ejerskabet af ejendommen, da det nu er Slægtsgården drift der ejer ejendommen. I forhold til bopælspligten, indebærer det, at perioden på de 10 år starter på ny, men senior kan som lejer fortsat udfylde bopælspligten.

5.2.3 Fusions- og spaltningsskemaets dokumenter

Selskabslovens kapitel 15 indeholder de formelle regler for proceduren ved fusioner og spaltninger. En del af proceduren er at udarbejde en række dokumenter, og i langt de fleste tilfælde er kravene til dokumenterne ens for fusion og spaltning, hvorfor de neden for behandles sammen. I tabellen herunder oplistet de dokumenter der som udgangspunkt skal udarbejdes i den selskabsretlige procedure ved fusion og spaltning.

Dokumenter i den selskabsretslig procedure	Fusion	Spaltning
Fusion-/spaltningsplan	SEL §237	SEL §255
Redegørelse for fusion/spaltning	SEL §238	SEL §256
Mellembalance	SEL §239	SEL §257
Vurderingsberetning om apportindskud	SEL §240	SEL §258
Vurderingsmandsudtalelse	SEL §241	SEL §259
Vurderingsmandserklæring om kreditorernes stilling	SEL §242	SEL §260

Tabel 1 - oversigt over dokumenter i den selskabsretslige procedure ved fusion og spaltning - egen tilvirkning ud fra SEL kapitel 15

Lovens bestemmelser indeholder flere lempende bestemmelser, som gør proceduren for at gennemføre en spaltning eller fusionen enklere. I dette kapitel vil det blive analyseret hvad der i forbindelse med de foreslået spaltninger og fusioner i både andet og tredje scenarie, skal udarbejdes. Det vil også blive undersøgt, på hvilke punkter proceduren kan forenkles, og dermed reducere den administrative byde og omkostningerne til udarbejdelsen.

Det første der som udgangspunkt skal udarbejdes og underskrives er en fusions-/spaltningsplan jf. SEL §237 stk. 1 og §255 stk. 1. Den skal udarbejdes af de centrale ledelsesorganer i de bestående selskaber i fællesskab. Når mindst et af de deltagende selskaber, som i begge scenariers spaltninger og fusioner, er et A/S, er det et krav at fusions-/spaltningsplanen udarbejdes. Var alle de deltagende selskaber derimod ApS'er, kunne fusions- eller spaltningsplanen undlades, hvis der var enighed blandt anpartshaverne om det jf. SEL §237 stk. 2 og §255 stk. 2. Fusions- og spaltningsplanen har det til fælles, at de iflg. SEL §237 stk.2 og §255 stk. 3 skal indeholde oplysninger og bestemmelser om følgende ti punkter:

1. de indblandende selskabers navne og eventuelle binavne, derunder om det ophørende/indskydende selskabs navn eller binavne skal indgå som binavn hos et fortsættende/modtagende selskab,
2. Selskabernes hjemsted,
3. Vederlaget til kapitalejerne i de/det ophørende/indskydende selskab,
4. hvis vederlaget består af kapitalandele, skal tidspunktet fra, hvornår disse giver ret til udbytte oplyses,

5. indehavere af kapitalandele og gældsbreve med særlige rettigheder i det ophørende/indskydende selskabs rettigheder i det/de fortsættende/modtagende selskaber
6. andre foranstaltninger med fordele for de ovenfor nævnte andele og gældsbreve, hvis sådanne er til stede,
7. hvis der ydes kapitalandele som vederlag, skal kapitalandelene noteres, og ejerbeviserne skal udleveres,
8. tidspunktet for, hvornår de/det ophørende/indskydende selskabs forpligtelser og rettigheder skal regnes for overgået fra,
9. samtlige særlige fordele, som tilfalder selskabernes ledelse og
10. hvis der ved fusionen/spaltningen dannes et eller flere nye selskaber, skal der udarbejdet et udkast til disses vedtægter, som følger reglerne i SEL §§ 28-29.

Udover ovenstående ti punkter som fusions- og spaltningsplanen har tilfælles, skal spaltningsplanen yderligere indeholde følgende to punkter: For det første en præcis fordeling og beskrivelse af de aktiver og forpligtelser som henholdsvis forbliver og overføres til de deltagende selskaber, og for det andet vederlagets fordeling og kriterierne her for, blandt andet i forhold til eventuelle kapitalandel i det/de modtagende selskaber til ejerne af det indskydende selskab jf. SEL §255 stk. 3 nr. 3 og 4.

Spaltningsplanen skal indeholde disse yderligere punkter, da spaltningen indebærer at virksomheds aktiver og forpligtelser opdeles. Det er derfor afgørende at få beskrevet præcist, hvilke aktiver og forpligtelser der overføres eller forbliver i hvilke selskaber, for at undgå tvivl om fordelingen i spaltningen.

Skulle der mod forventning være nogle aktiver, som ikke er fordelt i spaltningsplanen, skal disse iflg. SEL §255 stk. 5 fordeles/forblive i selskaberne proportionalt i forhold til nettoaktiverne efter spaltningsplanen. Er alle forpligtelserne heller ikke fuldt ud fordelt, hæfter de deltagende selskaber solidarisk, dog højst med et beløb der svarer til de fordelte eller resterende nettoværdier i selskaber. Disse forpligtelser fordeles ligeledes proportionalt i forhold til de allerede fordelte eller resterende nettoaktiver i selskaberne jf. SEL §255 stk. 6.

Ved både spaltningen i andet og tredje scenarie er det indskydende selskab et A/S (Slægtsgården A/S), hvilket vil sige at det ikke er muligt at fravælge spaltningsplanen jf. SEL §255 stk. 2

modsætningsvist. Det vil sige at de centrale ledelsesorganer, direktionen og bestyrelsen, i Slægtsgården A/S skal give oplysninger og foretage bestemmelser om de 12 angivne punkter i SEL §255 stk.3, her under et udkast til vedtægterne i det/de nye driftsselskaber, og skal have planen underskrevet inden regnskabsårets udløb, for at spaltningerne kan vedtages og generationsskiftet udføres.

For fusionerne i tredje scenarie, hvor de fortsættende selskaber er A/S'er, nemlig Slægtsgården drift A/S og Slægtsgården Kartoffler A/S, er det påkrævet at udarbejde en fusionsplan, ud fra reglerne i SEL §237 stk. 2 modsætningsvist. Dette indebærer, at de centrale ledelsesorganer i henholdsvis Slægtsgården drift A/S og Slægtsgården Kartoffler A/S skal træffe beslutning vedrørende de 10 punkter, som fusionsplanen skal indeholde, i overensstemmelse med SEL §237, stk. 3.

På lige fod med spaltningen i generationsskiftet skal fusionsplanen være formelt underskrevet senest ved regnskabsårets udløb. Dette krav sikrer overholdelse af de selskabsretslige procedurer og er afgørende for at fortsætte med fusionen.

Udover fusions-/spaltningsplanen, skal de centrale ledelsesorganer i de bestående selskaber udarbejde en skriftlig fusions-/spaltningsredegørelse. Denne redegørelse skal begrunde og forklare formålet med den påtænkte fusion/spaltning og skal indeholde oplysninger om udmålingen af vederlaget til kapitalandelene i det ophørende/indskydende selskab, i overensstemmelse med SEL §238, stk. 1, og §256, stk. 1. Hvis der foreligger en vurderingsberetning om apportindskud i henhold til §240/258, skal redegørelsen også inkludere oplysninger om denne.

Lovgivningen indeholder en lempelse i §238/256, stk. 2, der giver mulighed for at undlade at udarbejde redegørelsen, såfremt kapitalejerne er enige herom. Dette gælder både for A/S'er og ApS'er. Med andre ord er det muligt at fravælge redegørelserne ved både spaltningen i andet scenarie og ved spaltningen og fusionerne i tredje scenarie. Dette fravalg reducerer den administrative byrde ved spaltningerne og fusionerne i begge scenarier.

Hvis de centrale ledelsesorganer underskriver fusions- eller spaltningsplanen mere end et halvt år inde i det igangværende regnskabsår, dvs. mere end et halvt år efter balancedagen for sidste

årsrapport, skal der som udgangspunkt udarbejdes en mellembalance i overensstemmelse med SEL §239, stk. 1, og §257, stk. 1. Dette gælder for alle de deltagende selskaber i både fusionen og spaltningen. Typisk vil dette være tilfældet, hvis fusions- eller spaltningsplanen underskrives efter den 30. juni. Mellembalancen udarbejdes ud fra samme regnskabsmæssige principper som selskabernes årsrapport. Er årsrapporterne revideret skal mellembalancerne ligeledes være det. Mellembalancens opgørelsesdato må ikke være mere end tre måneder før fusions-/spaltningsplanen er underskrevet. Selskabernes ejere har dog, ligesom ved de andre dokumenter, også her mulighed for ved enighed at fravælge mellembalancen, på trods af, at fusions- eller spaltningsplanen er underskrevet efter fristen på det halve år jf. SEL §239 stk. 4 eller 257 stk. 4.

Også i forhold til mellembalancen er det i casen, både i forhold til andet scenarios spaltning, og tredje scenarie spaltning og fusioner muligt at gøre proceduren enklere og dermed mindre ressource- og omkostningstung.

Den pågældende vurderingsberetning om apportindskud skal iflg. SEL §240 og §258 udarbejdes, hvis der i forbindelse med fusionen eller spaltningen dannes et eller flere nye A/S'er, eller foretages en kapitalforhøjelse i et eller flere af de fortsættende/modtagende A/S'er. Vurderingsmanden udvælges i henhold til de samme regler som ved apportindskud ved stiftelse ud fra reglerne i SEL §37. Det vil sige at det er muligt at vælge Slægtsgårdens revisor som vurderingsmand.

Vurderingsberetningen skal ligesom omkring apportindskud ved stiftelse indeholde følgende fire punkter jf. SEL §240 stk. 3 og §258 stk. 3:

1. *"en beskrivelse af hvert indskud,*
2. *oplysning om den anvendte fremgangsmåde ved vurderingen,*
3. *angivelse af det fastsatte vederlag og*
4. *erklæring om, at den ansatte værdi mindst svarer til det aftalte vederlag, herunder den pålydende værdi af de kapitalandele, der skal udstedes, med tillæg af eventuel overkurs."*

Der må maksimalt gå tre måneder fra vurderingsberetningen udarbejdes til spaltningen vedtages jf. SEL §240 stk. 4 og §258 stk. 4. Fristen er fastsat for at minimere risikoen for ændringer i de indskudte aktiver og forpligtelser mellem udarbejdelsen af vurderingen og afholdelsen af

generalforsamlingen. Bemærk, at denne frist ved spaltninger og fusioner er længere end ved almindelige stiftelser ved apportindskud.

Det er også muligt at undlade udarbejdelsen af vurderingsberetningen jf. SEL §240 stk. 2 og §258 stk. 2, hvis der i stedet udarbejdes enten en vurderingsmandserklæring om kreditorernes stilling jf. SEL §242/260 eller en vurderingsmandsudtalelse om fusionen/spaltningen jf. SEL §241/259. Modsat de to tidligere dokumenter er der altså her en betingelse for at udelade at udarbejde vurderingsmandsberetningen.

Vurderingsmandsudtalelsen udarbejder som en skriftlig udtalelse om fusions-/spaltningsplanen af en eller flere uvildige og sagkyndige vurderingsmænd. Hvis fusions-/spaltningsplanen er fravalgt, skal vurderingsmandsudtalelsen omhandle den påtænkte spaltning jf. SEL §241 stk. 1 og §259 stk. 1. I henhold til samme bestemmelser er det dog muligt for kapitalejerne, ved enighed herom, ligeledes at fravælge udtalelsen om den påtænkte fusion/spaltning. Udarbejdes vurderingsmandsudtalelsen dog, skal den ifølge SEL §241 stk. 4 og §259 stk. 4 bestå af en erklæring. Erklæring skal omhandle:

"hvorvidt vederlaget for kapitalandelene i et ophørende kapitalsekskab er rimeligt og sagligt begrundet. Erklæringen skal angive den eller de fremgangsmåder, der er anvendt ved fastsættelsen af vederlaget, og vurdere hensigtsmæssigheden heraf. Erklæringen skal endvidere angive de værdier, som fremgangsmåderne hver for sig fører til, og den betydning, der må tillægges fremgangsmåderne i forhold til hinanden ved værdiansættelsen. Har der været særlige vanskeligheder forbundet med værdiansættelsen, omtales disse i erklæringen." (SEL §241 stk. 4)

Udover erklæringen i vurderingsmandsudtalelsen skal vurderingsmændene som udgangspunkt også afgive en erklæring om kreditorernes stilling jf. SEL §242 og §260. Erklæringen skal forholde sig til, om kreditorerne i de deltagende selskaber forventes at være tilstrækkeligt sikret efter den planlagte fusion eller spaltning i forhold til, hvordan de er stillet før fusionen/spaltningen. Kapitalejerne af de deltagende selskaber kan dog ved enighed herom fravælge at få udarbejdet en sådan erklæring jf. SEL §242 2. pkt. og §260 2. pkt.

Ud fra ovenstående kan det fastlægges at der ved spaltningerne i både andet og tredje scenarie samt fusionerne i tredje scenarie skal udarbejdes enten en vurderingsberetning, en

vurderingsmandsudtalelse eller en vurderingsmandserklæring om kreditorernes stilling. Dette gør sig gældende, da der ved spaltningerne dannes et nyt eller flere nye A/S'er, og ved fusionerne sker der en kapitalforhøjelse i de fortsættende A/S'er, hvilket ud fra bestemmelserne i SEL §258 stk. 1 og §240 stk. 1 betyder, at der skal udarbejdes en vurderingsberetning, medmindre der i stedet, iflg. stk. 2, udarbejdes en vurderingsmandsudtalelse eller vurderingsmandserklæring. Det vil sige, at ordlyden i SEL §240 stk. 2 og §258 stk. omkring at "*hvis der i stedet udarbejdes...*", netop gør, at det ikke er muligt at fravælge alle tre, men at der skal udarbejdes mindst en af de tre dokumenter.

Spørgsmålet er så, hvilket af de tre dokumenter der bør udarbejdes, i henholdsvis proceduren for spaltningerne og fusionerne? Alle dokumenterne har til formål at sikre værdien i de modtagende/fortsættende selskaber, hvad enten der er over for kapitalejerne eller kreditorerne. Dog vil det anbefales, at det er erklæringen om kreditorernes stilling, som udarbejdes, Hvis det ønskes at fravælge så meget som muligt, da dennes fravær i proceduren kan få betydning for kreditorernes rettigheder i den videre spaltningssprocedure, og vil alt andet lige være en ulempe. Dette analyseres nærmere i næste kapitel. Overordnet set er det for alle de fusionerne og spaltningerne muligt at forenkle procedurerne således, at der kun er nødvendigt at udarbejde en fusions-/spaltningssplan og vurderingsmandserklæring om kreditorernes stilling, og dermed fravælge spaltningssredegørelsen, mellembalancen, vurderingsberetningen om apportindskud og vurderingsmandsudtalelsen om den påtænkte spaltning, hvilket omkostningsreducere og effektivisere generationsskiftet.

5.2.4 Universalsuccession og kreditorernes beskyttelse

Som beskrevet i kapitel 5.1.4, kan et debtorskifte ud fra almindelige obligationsretslige principper ikke ske uden enten lovhjemmel eller kreditorsamtykke. I de selskabsretslige bestemmelser om fusion og spaltninger er der netop denne lovhjemmel, som gør, at der foreligger universalsuccession, da det af SEL § 236 3. pkt. og §254 stk. 1 4. pkt. fremgår at "*Overdragelserne kan gennemføres uden kreditorernes samtykke.*". Lovhjemmelen gør at man kan fravige det almindelige obligationsretslige princip om, at debtorskifte kræver kreditorsamtykke. Dette indebærer, at rettigheder og forpligtelser overgår fra det ophørende/indskydende selskab til det fortsættende/modtagende selskab, hvorefter den kreditor, der tidligere havde en fordring mod det ophørende/indskydende selskab, nu skal rette krav mod det fortsættende/modtagende selskab. Kreditor kan som udgangspunkt ikke modsætte sig dette debtorskifte. Det vil sige at kreditorerne

som udgangspunkt stilles dårligere, end når der er tale om de almindelige obligationsretslige principper. Der kan dog være den undtagelse, at kreditorer har beskyttet sig mod sådant debitorskifte gennem kontraktuelle forhold som fusions-/spaltningssklausuler, hvor en fusion eller spaltning udgør en forfaldsgrund. (Werlauff, 2019, s. 801-802; Serup, 2019, s. 608)

For at sikre, at universalsuccessionen opretholdes, og at der ikke opstår krav om kreditorsamtykke ved spaltninger og fusioner i andet og tredje scenarie, er det afgørende at gennemgå alle aftaler og kontrakter med kreditorer og andre samarbejdspartnere i forbindelse med de forudgående overvejer og selve gennemførelsen af fusionerne og spaltningerne, for at sikre, at der ikke er sådanne klausuler.

Kreditorernes retsstilling er imidlertid sikret i SEL §§242-243 ved fusioner og §§260-261 for spaltninger ved hjælp blandt andet af den tidligere nævnte vurderingsmandserklæring om kreditorernes stilling. Vurderes det i denne erklæring, at kreditorerne i de deltagende selskaber ikke er tilstrækkeligt sikret efter fusionen/spaltningen, eller hvis den ikke er udarbejdet i overensstemmelse med SEL §242/260 2. pkt., har kreditorerne ret til at anmelde deres krav inden for fire uger efter Erhvervsstyrelsens offentliggørelse af fusionen/spaltningen. Denne ret gælder for fordringen, der er opstået før offentliggørelsen af fusionen/spaltninger, og hvor der ikke er stillet betryggende sikkerhed for fordringen jf. SEL §243 stk. 1 og §261 stk. 1. Forfaldende anmeldte fordringer kan forlanges indfriet, mens der ved endnu ikke forfaldne anmeldte fordringerne kan forlanges betrykkende sikkerhed jf. SEL §243 stk. 2 og §261 stk. 2.

Kreditorernes retsstilling er ved spaltninger yderligt sikret ved, at alle deltagende selskaber i en spaltning hæfter solidarisk i tilfælde, hvor en kreditor, med en krav fra før Erhvervsstyrelsens offentliggørelse, ikke er blevet fyldestgjort jf. SEL § 254 stk. 2. De deltagende selskaber kan dog maksimalt hæfte med den tilførte eller resterende nettoværdi i selskaberne. At selskaberne kan risikere at hæfte solidarisk, udgør en betydelig risiko og indskrænkning af den begrænsede hæftelse.

For at undgå at kreditorerne får denne ret, og med en forventning om, at kreditorerne er tilstrækkeligt sikret, bør man som nævnt i kapitlet ovenfor, i både andet og tredje scenarier spaltninger og fusioner, få udarbejdet en vurderingsmandserklæring om kreditorernes stilling.

Dette reducerer risikoen for at kreditorerne kan kræve indfrielse eller betryggende sikkerhed, normalt i form af bankgaranti, for deres fordringer.

5.2.5 Beslutningen om at gennemføre fusionen/spaltningen og retsvirkningen heraf

Beslutningen om at gennemføre fusionen/spaltningen kan først træffes fire uger efter Erhvervsstyrelsens modtagelse og offentliggørelse af oplysninger om den påtænkte fusion/spaltning, jf. SEL §245, stk. 1, 1. pkt. og §263, stk. 1, 1. pkt. Hvis offentliggørelsen af fusions-/spaltningsplanen ikke sker samtidig med offentliggørelsen af vurderingsmandserklæringen, begynder fire-ugers fristen fra det seneste offentliggørelsestidspunkt, jf. SEL §245, stk. 1, 2. pkt. og §263, stk. 1, 2. pkt.

Ligesom ved processens dokumenter, er der også omkring den endelige beslutning indbygget nogle lempelser i lovens bestemmelser. Hvis der kun deltager ApS'er i fusionen/spaltningen, og der er udarbejdet en vurderingsmandserklæringen om kreditorernes stilling, der konkluderer tilstrækkeligt sikkerhed for kreditorerne efter overdragelsen, kan anpartshaverne fravige fire ugers fristen efter Erhvervsstyrelsen offentliggørelse jf. SEL §245 stk. 2 og §263 stk. 2, hvilket kaldes en straks fusion eller spaltning. Hvis anpartshaverne har fravalgt fusions-/spaltningsplanen, og der er udarbejdet en vurderingsmandserklæring om kreditorernes stilling, kan Erhvervsstyrelsens offentliggørelse undlades, og beslutningen om at gennemføre spaltningen kan træffes uden offentliggørelse, jf. SEL §245, stk. 3, og §263, stk. 3.

I både andet og tredje scenaries spaltninger og i tredje scenaries fusioner deltager der A/S'er, hvorfor det ikke er muligt at udnytte ovenstående lempelser i forhold til straks fusioner og spaltninger, og familien er i alle tilfældene nødt til at vente de 4 uger.

Det er afgørende, at fusionerne og spaltningerne vedtages og gennemføres i overensstemmelse med de udarbejdede og offentliggjorte fusions- og spaltningsplaner. Manglende overholdelse af denne proces medfører, at forslaget anses for bortfaldet, og omstruktureringen/overdragelsen kan ikke gennemføres, jf. SEL §245, stk. 6, og §263, stk. 6. Det er altså i ventetiden ikke muligt for Senior, Søn og Datter, at ombestemme sig angående de henholdsvis 10 og 12 punkter, som fusions- og spaltningsplanen skulle omhandle, da det vil resultere i at det ikke er muligt at gennemføre fusionerne i tredje scenarie og spaltningerne i både andet og tredje scenarie, hvis dette sker.

Ved spaltninger skal beslutningen i det indskydende selskab træffes på generalforsamlingen jf. SEL og §264. beslutnings skal træffes med det flertal som kræves af §106 og §107. Det vil sige, at beslutningen skal tages med et flertal på mindst dobbelt 2/3 som udgangspunkt, jf. §106, medmindre der er tale om en situation, hvor kapitalejerne ved spaltningen ikke modtager kapitalandele/stemmer i det/de modtagende selskaber i samme forhold som i det indskydende selskab. I sådan en situation skal beslutningens tages med dobbelt 9/10 af stemmerne jf. §107.

I det/de fortsættende og modtagende selskaber skal beslutningen om fusionen/spaltningen som udgangspunkt træffes i det centrale ledelsesorgan, på nær i de situationer, hvor fusionen/spaltningen gør, at generalforsamlingen skal foretage vedtægtsændringer, der ikke alene handler om optagelse af det indskydende selskab navn eller binavne, jf. SEL §247 stk. 1 og §265 stk. 1. Det er dog muligt for bestemte kapitalejere at kræve, at det bliver besluttet på en generalforsamling jf. §247 stk. 2 og 265 stk. 2, hvor på beslutningen så skal træffes med det flertal som kræves af §106, det vil sige med dobbelt 2/3 af stemmerne, jf. §247 stk. 4 og 265 stk. 4. Skal beslutningen træffes på generalforsamlingen i det/de fortsættende/modtagende selskaber, skal det centrale ledelsesorgan desuden oplyse forsamlingen om væsentlige begivenheder og væsentlige ændringer i aktiver og forpligtelser siden spaltplingsplanen blev underskrevet jf. SEL §248 stk. 1 og §266 stk. 1.

Beslutningen og fusioner træffes som hovedregel på generalforsamlingen i det ophørende selskab med dobbelt 2/3 af stemmerne jf. SEL §246 stk. 1 og 5. Beslutningen kan dog træffes af det centrale ledelsesorgan, hvis det fortsættende selskab ejer mindst 90% af selskabskapitalen i det ophørende selskab jf. SL §246 stk. 2. Bestemte kapitalejere kan dog her, ligesom ved de fortsættende selskaber kræve, at det bliver besluttet på generalforsamlingen, ligesom ved udgangspunktet, jf. SEL § 246 stk. 3.

For at anses fusioner og spaltninger for endeligt gennemført kræves opfyldelse af visse betingelser i henhold til SEL §250/268. To af dem er særligt vigtigt når der dannes nye selskaber i forbindelse med omstruktureringen, som i både andet og tredje scenarios spaltninger. Der skal ansættes en direktion, og der skal ligeledes foretages valg af medlemmerne i enten bestyrelsen eller tilsynsrådet, og et eventuelt valg af revisor. Hvis det ikke er gjort umiddelbart efter at

generalforsamlingen har vedtaget spaltningen, skal der inden for to uger indkaldes til en ny generalforsamling, hvor der skal ske valg af førnævnte jf. SEL §268 stk.1 nr. 4 og 5 og stk. 6.

Det er derfor vigtigt for at generationsskiftet kan gennemføres, at familien for taget stilling til dette, og posterne bliver besat, enten af dem internt i familien eller eksternt.

5.3 Selskabsretslig mulighed for at opnå det endelige ejerskifte ved kapitalnedsættelse

Som nævnt tidligere i kapitel 3.4, er det muligt på forskellige vis at foretage og finansiere den endelige ejerskifte ud fra de selskabsretslige regler. I dette kapitel vil det blive analyseret, hvorledes det er muligt at foretage kapitalnedsættelse efter regler i SEL kapitel 11, nærmere bestemt SEL §§185-195, for at opnå den ønskede ejerstruktur ved generationsskiftets fuldførelse. Både i andet scenarie og tredje scenarie er det muligt at benytte muligheden for at købe senior, Slægtsgården Holding ApS, ud af henholdsvis Slægtsgården drift A/S i både andet og tredje scenarie, men også i Slægtsgården Kartoffler A/S i tredje scenarie.

Kapitalnedsættelse kan fungere som instrument til finansiering af et glidende generationsskifte, når først Søn og Datter har overtaget den første del af aktierne i driftsselskaberne. Anvendelsen af kapitalnedsættelse som et instrument til at opnå eneejerskab for Søn/Datter er mulig så længe Senior og Søn/Datter er de eneste kapitalejere i selskaberne, således at Søn og Datter efter kapitalnedsættelse, og udbetalingen af Senior, er eneejere. Det er værd at bemærke, at kapitalnedsættelsen som udgangspunkt indebærer, at Søn/Datter ikke selv bærer finansieringsbyrden for opnåelsen af eneejerskab, men at den derimod pålægges driftsselskabet/driftsselskaberne. Kapitalnedsættelsen forudsætter dog, at det pågældende driftsselskab har tilstrækkelig fri egenkapital/reserver og robuste kapitalforhold til at kunne bære de udbetalinger til Senior, som kapitalnedsættelsen kræver. (Serup, 2019, s. 663).

Beslutningen om at der skal foretages en nedsættelse af selskabskapitalen kan kun træffes på generalforsamlingen i et A/S, jf. SEL §187 modsætningsvist, og sker i udgangspunktet med den stemmeflerhed, som kræves ved vedtægtsændringer jf. SEL §186, det vil sige at det i udgangspunktet skal ske med dobbelt 2/3 af stemmer jf. SEL §106. SEL §186 forudsætter dog, at kapitalejerne rammes ens af kapitalnedsættelse, i forhold til deres kapitalandele. Dette gør sig dog ikke gældende når kapitalnedsættelsen som, i både andet og tredje scenarie bruges som værktøj til

at opnå det ønskede ejerstruktur og indløse Seniors kapitalandele i driftsselskaberne. I sådan et tilfælde vil det i stedet kræve at Senior, som den kapitalejer der udtræder, skal tiltræde beslutningen, altså være enig i den, ifølge lighedsgrundsætningen i SEL §45 (Werlauff, 2019, s. 369). Det vil eksempelvis sige, at i andet scenarie, hvor Datter og Søn efter generationsskiftet skal eje Slægtsgården drift A/S sammen, ikke vil kunne vedtage, at senior skal udbetales, selvom de havde 2/3 af stemmerne.

Beslutningen om at fortage kapitalnedsættelsen, skal angive det beløb som kapitalen nedsættes med, og hvad formålet er jf. SEL §188. Når kapitalnedsættelsen bruges som led i et generationsskifte, som i andet og tredje scenarie, så er formålet udbetaling til kapitalejerne, som fremgår af SEL §188 stk. 1 nr. 2. Når der er tale om kapitalnedsættelse til udbetaling er det muligt at foretage kapitalnedsættelsen til både over og underkurs jf. stk. 2 og 3. Udbetales der til overkurs, får Senior udbetalt mere end den pålydende værdi af kapitalnedsættelsen, og der skal oplyses her om jf. stk. 2. Sker det modsat til underkurs, så får Senior udbetal mindre end den pålydende kapitalnedsættelse, og forskellen mellem nedsættelsen og udbetalingen overføres til de frie reserver jf. SEL § 189 stk. 2.

Selvom generalforsamlingen skal træffe beslutningen om kapitalnedsættelse i et A/S, kan det centrale ledelsesorgan enten stille forslag om det eller skal, hvis forslaget om kapitalnedsættelsen kommer fra generalforsamlingen, godkende det i henhold til SEL §189 stk. 1. Dette gør sig gældende med baggrund i princippet i SEL §179 stk. 2 om, at det centrale ledelsesorgan ved kapitalafgang har ansvaret for, at selskabet efterfølgende vil have et forsvarligt kapitalberedskab og tilstrækkelig kapital i forhold til den videre drift (Werlauff, 2019, s. 368).

Procedurekraven for beslutningen om kapitalnedsættelsen er iflg. SEL §185 de sammen som ved kapitalforhøjelse, hvorfor der henvises til §156. Det vil sige, at forslaget om kapitalnedsættelse som udgangspunkt skal gøres tilgængelig for aktionærerne, og fremlægges på generalforsamlingen jf. SEL §156 stk. 1. Hvis ikke der er tale om en ordinær generalforsamling, hvor forrige periodes årsregnskab godkendes, skal følgende dokumentation som udgangspunkt fremlægges jf. §185 stk. 2.:

- 1) *"Den seneste godkendte årsrapport,*

- 2) *en beretning fra selskabets centrale ledelsesorgan, som i den udstrækning, det ikke på grund af særlige omstændigheder kan skade selskabet, skal oplyse om begivenheder af væsentlig betydning for selskabets stilling, som er indtruffet efter aflæggelse af årsrapporten, og*
- 3) *en erklæring fra selskabets revisor om det centrale ledelsesorgans beretning, hvis selskabets årsregnskab m.v. er omfattet af revisionspligt efter Årsregnskabsloven eller anden lovgivning.”*

Det er dog muligt for kapitalejerne ved enighed om det at fravige både bestemmelserne i stk. 1 og stk. 2, når beslutningen træffes på generalforsamlingen jf. SEL §156 stk. 3. Det vil sige at det er muligt at forenkle proceduren for kapitalnedsættelsen i både Slægtsgården drift A/S i andet scenarie og i slægtsgården drift A/S og Slægtsgården Kartoffler A/S i tredje scenarie, Hvilket alt andet lige er ønskværdigt, og alle parter må være indforstået herom, med udgangspunktet i at opnå den ønskede ejerstruktur.

Ligesom det er muligt at indbetale selskabskapital med andet end kontanter, apportindskud, er det også muligt at udbetale selskabskapital med andet end kontanter, nemlig apportudbetaling. Sker dette skal der på beslutningstidspunktet være udarbejdet en vurderingsberetning ud fra reglerne i §36 og §37 jf. SEL §190. For en nærmere gennemgang af disse regler henvises der til kapitel 5.2.1.

Når beslutningen om kapitalnedsættelsen er taget, skal den anmeldes til registrering hos erhvervsstyrelsen senest 2 uger efter den er truffet jf. SEL §191. Sker dette ikke, mister beslutningen sin gyldighed.

Når der i forbindelsen med kapitalnedsættelsen sker en udbetaling, som det er tilfældet i casen, skal selskabets kreditorer opfordres til at anmelde deres krav inden fire uger efter registreringen og offentliggørelsen af kapitalnedsættelsen jf. SEL §192. Denne opfordring sker med henblik på at sikre, at kreditorerne får mulighed for at anmelde deres krav og enten få dem opfyldt eller stillet betryggende sikkerhed, typisk i form af en bankgaranti, inden kapitalnedsættelsen gennemføres. Eneste situation hvor der ikke skal ske opfordring til kreditorerne er hvis der samtidigt med kapitalnedsættelsen sker en kapitalforhøjelse, der som minimum udligner den nominelle nedsættelse jf. SEL §192 stk. 2.

Efter udløbet af de fire uger, hvor kreditorerne har mulighed for at anmelde deres krav, kan det centrale ledelsesorgan, hvis det vurderes økonomisk forsvarligt, gennemføre kapitalnedsættelsen jf. SEL §193 stk. 1. Yderligere fire uger senere har Erhvervsstyrelsen beføjelse til uden varsel at registrere kapitalnedsættelsen som gennemført, medmindre selskabet inden for de yderligere fire uger registrerer, at kapitalnedsættelsen skal annulleres, hvis den f.eks. ikke kan gennemføres i overensstemmelse med den oprindelige beslutning jf. SEL §193 stk. 3 eller udsættes jf. SEL §193 stk. 4 og 5., jf. SEL §193 stk. 2. Den almindelige anmeldelsesfrist er to uger, men den forlænges i dette tilfælde ud fra principperne om, at to uger ikke er tilstrækkeligt for det centrale ledelsesorgan til at vurdere, om kapitalnedsættelsen fortsat er forsvarlig, efter kreditorerne har haft mulighed for at anmelde deres krav (Werlauff, 2019, s. 375).

Samlet set indebærer dette, at tidshorisonten for kapitalnedsættelsen er på mindst fire uger, plus den periode fra beslutningen er truffet til den registreres/offentliggøres, og til den endelige beslutning om at gennemføre den tages. Det kan vare op til 10 uger, dvs. to + fire + fire, hvis anmeldelsen af kapitalnedsættelsen først sker ved fristens udløb, og hvis selskabets ledelsesorgan ikke selv forinden de fire uger registrerer at den endelige beslutning om gennemførelse er taget, men at det er erhvervsstyrelsen der registrerer det, hvis der ingen forbehold er.

6. Valg af scenarie og model for generationsskiftet

Et generationsskifte kan struktureres på mange måder, og ikke to generationsskifter er ens. For at opnå et vellykket generationsskifte er det essentielt at imødekomme de involverede parter ønsker, men det er endnu vigtigere at tage hensyn til virksomheden og dens forhold. Hvis forholdene for virksomheden ikke er optimale, vil et optimalt generationsskifte ikke kunne opnås. I kapitel 4 præsenteres tre forskellige scenarier for, hvordan generationsskiftet for Slægtsgården kan struktureres og gennemføres. Spørgsmålet er nu, hvilken model og hvilket scenarie er det mest hensigtsmæssige?

Inden generationsskiftet finder sted, er der en række generelle overvejelser, som familien bør gøre sig. Dette inkluderer overvejelser om, hvorvidt de ønsker at bevare ejerskabet som en personligt ejet virksomhed eller omdanne det til et kapitalselskab. Vælger familien et kapitalselskab, har typen af selskab, A/S eller ApS, betydning for flere forskellige processer i forbindelse med generationsskiftet.

Det første scenarie præsenterer muligheden for at bevare ejerskabet som en personlig ejet virksomhed ved hjælp af en I/S-struktur. Som tidligere nævnt er det muligt både at vælge et almindeligt I/S eller et kapital-I/S. Hvis familien ønsker at bevare det personlige ejerskab for at udnytte de skattemæssige fordele og den mindre omfattende regulering, skal det dog bemærkes, at denne model medfører personlig, solidarisk og ubegrænset hæftelse. Dette udgør en betydelig risiko, især for et så stort landbrug med flere produktionsgrene, hvor der naturligt følger større forpligtelser. Hvis familien vælger denne model, har de dog mulighed for at omdanne den til et kapitalselskab på et senere tidspunkt.

Andet og tredje scenarie baseres begge på en kapitalselskabskonstruktion, dog med to forskellige strukturer efter generationsskiftet er gennemført. Spaltningen bruges som et effektivt værktøj til at opdele virksomhedens aktiviteter, både i forhold til familiens ønsker om strukturen efter generationsskiftet, de aktive og passive aktiviteter, risikospredning, børnenes faglige interesse og i tredje scenarie også særligt i forhold til det økonomiske perspektiv og den finansielle byrde.

I andet scenarie vil børnene i fællesskab drive de ønskede produktionsgrene efter generationsskiftet. Omstruktureringen er i dette scenarie mindre omfattende end i tredje scenarie, hvilket medfører administrative fordele. Da det drejer sig om et A/S, er den

administrative byrde ved spaltningen alt andet lige større, end hvis det havde været ApS'er. Dog muliggør SEL's lempende bestemmelser fravalget af flere dokumenter, således at der kun skal udarbejdet en spaltningsplan og en vurderingsmandserklæring om kreditorernes stilling. I forhold til den endelige overdragelse skal familien overveje, om børnene selv skal finansiere det gennem deres holdingselskaber eller om der skal foretages en kapitalnedsættelse, hvor driftsselskabet finansierer det endelige ejerskab.

Familien bør nøje overveje, om børnene har mulighed for at finansiere det selv, og samtidig om de er villige til at løbe den risiko, der er ved kapitalnedsættelsen i forhold til kreditorernes mulighed for at anmelde deres krav, hvilket ofte kræver samtykke fra hovedkreditorerne. I forhold til LBL vil dette scenarie ikke medføre betydeligt ekstra arbejde, da der ikke kræves deklarationer, da ejendommene forbliver i deres oprindelige form, og blot får nye ejere og derfor skal have opfyldt bopælspligten på ny. Det vigtigste spørgsmål ved dette scenarie og denne model er, om børnene kan fungere som fælles ejere af driftsselskabet. En løsning kunne være at opdele den ledelsesmæssige rolle mellem dem, så de begge deltager i den øverste ledelse, men har hvert deres ansvarsområde i den daglige drift. Kan børnene dette, får de ved dette scenarie for generationsskiftet fordelene ved at drive et selskab frem for et I/S, og får samtidigt en mindre omfattende proces i forhold til tredje scenarie.

Tredje scenarie tager udgangspunkt i en mere omfattende omstrukturering, hvor der sker en spaltning til fire drifts- og ejendomsselskaber, efterfulgt af nogle fusioner. Denne opdeling har dog sine fordele sammenlignet med andet scenarie, idet børnene efter generationsskiftet vil eje hvert deres driftsselskab. Derudover vil finansieringsbehovet for Datter være mindre, da hun kun skal overtage selve driften i første omgang. Denne konstruktion med først at spalte i et driftsselskab og et ejendomsselskab, for efterfølgende at fusionere disse, giver alt andet lige generationsskiftet en længere tidshorisont, men kan også udgøre det selskabsretslige setup, der gør det muligt at igangsætte og gennemføre generationsskiftet.

I forhold til LBL, så er den administrative proces tungere i tredje scenarie end i andet, da det foreslås at omlægge jord, hvilket kræver deklarationer fra en landinspektør og gør derfor generationsskifteprocessen mere omfattende. Omlægning kan dog bidrage til at opnå en mere optimal fordeling efter generationsskiftet, hvilket gør det nødvendigt at afveje, hvad der vægter højest. Dette scenarie inkluderer udover spaltningen også nogle fusioner, hvilket indebærer

udarbejdelse af flere dokumenter og dermed kræver flere ressourcer samt er mere omfattende. Familien skal, ligesom ved andet scenarie, træffe beslutning om, hvorvidt børnene ønsker at overtage de resterende aktier via finansiering fra deres egne holdingselskaber eller ønsker at foretage en kapitalnedsættelse for at opnå det endelige ejerskifte og lade driftsselskabet finansiere dette. Da der er flere driftsselskaber, kræver det, at de selskabsretslige procedurer udarbejdes flere steder, hvilket igen kræver flere ressourcer og indebærer flere risici i forhold til kreditorernes mulighed for at anmelde deres krav.

Hvad der udgør den bedste model, afhænger af de konkrete forhold. Det er klart anbefalelsesværdigt at udnytte de muligheder, der er i selskabslovgivningen, både for at drive virksomheden i et selskab og dermed opnå begrænset hæftelse samt for at omstrukturere virksomheden, så den opnår den ønskede konstruktion. Muligheden for at overdrage via en fusion kan være afgørende for, at generationsskiftet bliver muligt, især set i lyset af de finansielle forhold og argumenterne i tredje scenarie. På denne måde kan ejerskab opnås uden at initiere en egentlig købsituation.

Om den endelige konstruktion i andet eller tredje scenarie er optimal, afhænger af familien og de faktiske forhold, som informationerne i casen ikke er tilstrækkeligt omfattende til at afgøre. Generationsskiftets proces og tidshorisont varierer også afhængig af, hvilket af scenarierne man vælger, da den er mere omfangsrig i tredje scenarie end i andet scenarie. Familien må afveje, hvad der vejer tungest for at opnå det optimale og mest effektive generationsskifte for dem.

7. Konklusion

Specialets formål er at analysere, hvorledes et generationsskifte i et familieejet landbrug kan struktureres i overensstemmelse med selskabslovens regelsæt.

Specialets motivation bundet i en aktuel situation i dansk landbrug, hvor gennemsnitsalderen for selvstændige landmænd er markant højere end arbejdsstyrken generelle gennemsnit. Branchen står derfor over for et stort antal generationsskifter i de kommende 10 år. Samtidigt bliver bedrifterne større og kræver derfor en større pengebinding, hvilket udfordrer de unge landmænd i at overtage, særligt i forhold til at overtage som personligt ejet virksomhed, der fortsat er den fortrukne ejerstruktur inden for dansk landbrug. Ifølge eksperter er landbrugselskaber i forhold til de førnævnte udfordringer at foretrække, hvilket gør det relevant at undersøge, hvordan et generationsskifte kan struktureres ud fra selskabslovens regelsæt. Landbruget er underlagt et ekstra retsligt regelsæt i form af landbrugsloven, hvilket gør det afgørende at have dette i mente, når et generationsskifte struktureres.

Forud for et generationsskifte er der nogle generelle overvejelser, der bør gøres. Det er væsentligt at afveje fordele og ulemper ved at fortsætte som en personligt ejet virksomhed eller et kapitalsekskab. Generelt indebærer personligt ejede virksomheder mindre omfattende regulering, men har den ulempen at der er personlig, solidariske og ubegrænset hæftelse. Hvis driften af en virksomhed, som Slægtsgården, derimod fortsætter som et A/S, opnås begrænset hæftelse som udgangspunkt, men medfører en mere omfattende regulering i form af selskabslovens regler. Ved at fortsætte driften af Slægtsgården som et A/S opstår der nogle formelle krav til både selskabskapitalen og den ledelsesmæssige struktur. Kravet om ledelsesorganerne er dog ikke nødvendigvis en ulempe; det kan være en måde for Senior at fortsætte med at deltage i den strategiske udvikling af Slægtsgården, og for børnene at udnytte Seniors viden og erfaring. Omdannelsen til et selskab indebærer blandt andet udarbejdelse af forskellige dokumenter, og ved stiftelse via apportindskud kræves der en vurderingsberetning.

Omdannelsen af Slægtsgården til et selskab åbner for muligheden for at opnå den ønskede ejerstruktur ved generationsskiftet. Ved at splitte Slægtsgården A/S isolere de produktionsgrene, som børnene skal overtage, samtidig med at der opnås risikospredning. Valget mellem andet og tredje scenarier spaltninger, kræver dog overvejelser af, om opdelingen af de enkelte

produktionsgrene gør dem for sårbare. Konstruktion med først at spalte i et driftsselskab og et ejendomsselskab, for efterfølgende at fusionere disse, giver alt andet lige generationsskiftet en længere tidshorisont, hvilket er vigtigt at overveje for familien. Dog kan det være dette selskabsretslige setup, der gør det muligt at igangsætte og gennemføre generationsskiftet, hvorfor man skal have med i sine overvejelser, om det opvejer tidshorisonten. En fusion som overdragelsesmetode åbner også mulighed for at kombinere børnenes erhvervsaktiviteter med den del de skal overtage i generationsskiftet, og opnår herved en synergieffekt.

At udnytte de muligheder som selskabsloven giver for at omstrukturere og overdrage virksomheden, kræver overholdelse af de procedurer, der er fastsat i loven. Dette udgør en administrativ byrde i forhold til nødvendig rådgivning og omkostninger til udarbejdelsen af de påkrævet dokumenter. Loven indeholder nogle lempende bestemmelser, der forenkler proceduren og kræver dermed færre ressourcer, hvilket effektiviserer processen. Hvis de deltagende selskaber havde været ApS'er, ville det være muligt at forenkle proceduren yderligere, men fordelene ved at drive virksomheden som et A/S opvejer dette.

Selskabsloven muliggør også, at driftsselskabet kan finansiere det endelige ejerskifte med muligheden for kapitalnedsættelse, og på den måde nedbringe kapitalbehovet for Datter og Søn ved generationsskiftet. Det er dog afgørende at fokusere på driftsselskabet kapitalforhold og vurdere, om der er tilstrækkeligt med frie reserver til at foretage udbetalingen. Ved kapitalnedsættelse er der dog en risiko for, at kreditorerne kræver deres fordringer indfriet eller betryggende sikret, da en del af den selskabsretslige procedure for kapitalnedsættelse indebærer opfordring til kreditorerne om at anmelde deres krav, hvis de vil modsætte sig kapitalnedsættelsen, hvorfor det i princippet kræver samtykke fra hovedkreditorerne.

Hvilket scenarie og model, der strukturerer generationsskiftet bedst for familien og Slægtsgården, afhænger af flere faktorer. Andet og tredje scenarier indebærer forskellige opdelinger af det oprindelige driftsselskab, forskellige overdragelser, forskellige tidshorisonter og forskellige administrative omfang i forhold til de procedurer, der skal følges i henhold til selskabsloven.

8. Litteraturliste

8.1 Bibliografi

- Agernæs, L. U. (14. september 2021). *Fremtidens landbrug ender på ApS eller A/S*. Hentet fra Erhvervplus.dk: <https://erhvervplus.dk/oestjylland/fremtidens-landbrug-ender-paa-aps-eller-a-s>
- Christensen, H. A. (11. december 2014). *Ændret Landbrugslov vedtaget*. Hentet fra Landbrugsavisen.dk: <https://landbrugsavisen.dk/%C3%A6ndret-landbrugslov-vedtaget>
- Fode, C., Munck, N., & Sørensen, M. R. (2022). *Valg af selskabsform og omstrukturering af selskaber* (5. udg.). København: Karnov Group Denmark A/S.
- Forskellen på et ApS og et A/S*. (u.d.). Hentet fra Dkument.dk: <https://www.dokumenter.dk/forskellen-paa-et-aps-og-et-a-s/>
- Hansen, C. M. (2018). *Retsvindenskabsteori*, (2. udg.). København: Jurist- og Økonomforbundets forlag.
- Hansen, L. L., & Werlauff, E. (2016). *Den juridiske metode - en introduktion* (2. udg.). København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Jensen, K. V. (21. oktober 2011). *Landmanden i et §20-selskab behøver alle eje andel*. Hentet fra Landbrugsstyrelsen: <https://lbst.dk/nyheder/nyhed/nyhed/landmanden-i-et-20-selskab-behoever-ikke-eje-en-andel>
- Landbrugsstyrelsen. (2022). *Vejledning til lov om landbrugsejendomme*. Tønder: Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri. Hentet fra https://lbst.dk/fileadmin/user_upload/NaturErhverv/Filer/Landbrug/Arealer_ejendomme/Landbrugsloven/Vejledning_til_lov_om_landbrugsejendomme_juni_2022_med_forsidebilledede.pdf
- Lund-Larsen, J. (19. juni 2021). *Den danske landmand er yngre end sit rygte*. Hentet fra Effektivt Landbrug : <https://effektivtlandbrug.landbrugnet.dk/artikler/generationsskifte/66548/den-danske-landmand-er-yngre-end-sit-rygte.aspx>
- Lütken, L. L. (december 2020). *Obligationsret 2. del. Kompendium, 5*. København: Kromann Reumert. Hentet fra <https://kromannreumert.com/files/media/document/Obligationsret%20kompendium%202.%20del.pdf>
- Olsen, B. S. (2017). *Generationsskifte og omstrukturering - det skatteretlige grundlag*. (5. udgave udg.). København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Pedersen, H. B., Arendt, L. M., Slothuus, C. F., & Møller, F. S. (2022). *Potræt af danske landmænd*. Danmarks Statistik Analyse. Hentet fra <https://www.dst.dk/Site/Dst/Udgivelser/nyt/GetAnalyse.aspx?cid=49360>

Pedersen, K. (2017). *Generationsskifte og strukturering - en håndbog for ejerledere* (1. udgave udg.). København: Karnov Group Denmark A/S.

Seges Innovation. (15. oktober 2019). *Ejerskift af landbrugsvirksomhed som selskab eller personligt ejet?* Hentet fra Landbrugsinfo.dk:
https://www.landbrugsinfo.dk/public/e/e/2/ejerskifte_af_landbrugsvirksomhed_selskab_personligt_ejet

Seges. (u.d.). *Vores Virksomhed*. Hentet fra Segesinnovation.dk: <https://segesinnovation.dk/om-os/vores-virksomhed/>

Serup, M. (2019). *Generationsskifte - omstrukturering* (3. udgave udg.). København: KArnov Group Denmark A/S.

Werlauff, E. (2019). *Selskabsret* (11. udg.). København: Karnov Group Denmark A/S.

8.2 Love, bekendtgørelser, cirkulære og vejledninger

8.2.1 Gældende

Cirkulære om lov om landbrugsejendomme - CIR 54 af 19/03/1987

<https://www.retsinformation.dk/eli/mt/1987/54>

Bekendtgørelse af lov om fusion, spaltning og tilførsel af aktiver m.v. (fusionsskatteloven) - LBK nr. 743 af 23/04/2021

<https://www.retsinformation.dk/eli/Ita/2021/743>

Bekendtgørelse af lov om aktie- og anpartsselskaber (selskabsloven) - LBK nr. 1168 af 01/09/2023

<https://www.retsinformation.dk/eli/Ita/2023/1168#P13>

Bekendtgørelse af lov om indkomstskat for personer m.v. (personskatteloven) - LBK nr. 1284 af 14/06/2021

<https://www.retsinformation.dk/eli/Ita/2021/1284>

Bekendtgørelse af lov om landbrugsejendomme (landbrugsloven) - LBK nr. 116 af 06/02/2020

<https://www.retsinformation.dk/eli/Ita/2020/116>

Bekendtgørelse af lov om den skattemæssige behandling af gevinster og tab ved afståelse af aktier m.v. (aktieavancebeskatningsloven) - LBK nr. 172 af 29/01/2021

<https://www.retsinformation.dk/eli/Ita/2021/172>

Bekendtgørelse af lov om visse erhvervsdrivende virksomheder - LBK nr. 249 af 01/02/2021

<https://www.retsinformation.dk/eli/Ita/2021/249>

Bekendtgørelse om reglerne i lov om landbrugsejendomme - BKE nr. 561 af 06/05/2022

<https://www.retsinformation.dk/eli/Ita/2022/561>

Bekendtgørelse af selskabsskatteloven - LBK nr. 1241 af 22/08/2022

<https://www.retsinformation.dk/eli/Ita/2022/1241#P13>

Bekendtgørelse af årsregnskabsloven - LBK nr. 1441 af 14/11/2022

<https://www.retsinformation.dk/eli/Ita/2022/1441>

Vejledning til lov om landbrugsejendomme - VEJ nr. 9702 af 23/06/2022

<https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2022/9702>

8.2.2 Historiske

Bekendtgørelse af lov om landbrugsejendomme - LBK nr. 504 af 17/07/1989

<https://www.retsinformation.dk/eli/Ita/1989/504>

Bekendtgørelse af lov om landbrugsejendomme - LBK nr. 769 af 24/08/1994

<https://www.retsinformation.dk/eli/Ita/1994/769>

Bekendtgørelse af lov om landbrugsejendomme - LBK nr. 616 af 01/06/2010

<https://www.retsinformation.dk/eli/Ita/2010/616>

Lov om landbrugsejendomme - LOV nr. 435 af 09/06/2004

<https://www.retsinformation.dk/eli/Ita/2004/435>